

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Η Κασταλία Πηγή των Δελφών

Ολοκληρώνονται οι εργασίες μεγάλης κλίμακας για τη σταθεροποίηση των βράχων στην Κασταλία Πηγή των Δελφών.

Τα σοβαρά πρόβλημά του μνημείου με τις συνεχείς πτώσεις βράχων από τα υψώματα των Φαιδριάδων έχουν περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό, με τη στερέωση και εξασφάλιση των ετοιμορρωπών βράχων. Το έργο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων με 90.000.000 δρχ. και προβλέπεται να παραδοθεί έτοιμο πριν από την έναρξη της νέας τουριστικής περιόδου.

Μουσουλμανικά κτίματα θα σωθούν στην Πέλλα και στη Λάρια

«Ιστορικό διατηρητό μνημείο» χαρακτηρίστηκε μουσουλμανικό κτίσμα που σώζεται στην περιοχή του χωριού Άρνιασα του νομού Πέλλας. Πρόκειται για αξιόλογο κτίσμα μουσουλμανικής αρχιτεκτονικής. Αποτελείται από μικρό μοναχό και ιγλή άλλων κτισμάτων και χρονολογείται πριν από το 1591. Επίσης, χαρακτηρίστηκε «ιστορικό διατηρητό μνημείο» τουρκοικό λουτρό στη Λάρια. Πρόκειται για τα σωζόμενα τμήματα άλλοτε μεγάλου διδμίου τουρκοικού λουτρού. Το κτίσμα χρονολογείται στο 18ο αιώνα, ενώ η αρχική οικοδομική του φάση ανήγεται στο 16ο αιώνα. Παρουσιάζει αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον τόσο στα μορφολογικά του στοιχεία όσο και στο σύστημα υποκαύσεων και θεμελίωσης. Βρίσκεται στο παλιό ιστορικό κέντρο, που με σφηνήνια και με βάση τα αρχαιολογικά δεδομένα διαγράφεται η ιστορική συνέχεια της Λαρίσας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Φιλιατρά Μεσσηνίας

Αρχαιολογικός χώρος χαρακτηρίστηκε η θέση «Στόμιο Φιλιατρών» Μεσσηνίας, προκειμένου να γίνει καλύτερη και πιο αποτελεσματική προστασία των εκεί αρχαιοτήτων. Στην περιοχή αυτή διαπιστώθηκε εγκατάσταση της πρώτης εποχής του χαλκού, με διάκριση στη μεσοελλαδική εποχή και χρήση και κατά τους μυκηναϊκούς χρόνους.

Ευρήματα στην Αρχαία Αγορά

Στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας, όπου η Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών διενεργεί ανασκαφές, βρέθηκε ενεπίγραφη βάση του 4ου π.Χ. αιώνα που κοσμείται με ανάγλυφη παράσταση ιππέων. Η βάση βρέθηκε ενσωματωμένη σε τοίχο βυζαντινού σπιτιού. Επίσης βρέθηκε θησαυρός με χάλκινα νομίσματα του 431 μ.Χ.

Ποιός είναι ο «Ιδύκος»

«Ιδύκος» είναι το όνομα ηλεκτρονικού προγράμματος, Τράπεζας Πληροφοριών που διαρτήθηκε στην Ελλάδα από την Αμερικανίδα καθηγήτρια Μ. Ειρ. ΜακΝτόναλντ και στεγάζεται στην Αρχαιολογική Εταιρεία. Σε δύο διακέτες έχουν καταγραφεί τα κείμενα 2.900 συγγραφέων από τον Όμηρο έως τον Μεγάλο Βασίλειο. Οι δυνατότητες που προσφέρει το πρόγραμμα αυτό είναι τεράστιες, αφού επιτρέπει την έμβασθση σε κείμενα, την ερμηνεία τους και την έρευνα σε χρόνο ρεκόρ. Έτσι ανοίγει νέους ορίζοντες στους μελετητές.

Μουσική Αρχαιολογία

Όποιος διάβασε το 14ο τεύχος της ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ, το αφιερωμένο στη Μουσική, σίγουρα θα θυμάται το άρθρο της Annie Bélis «Οι πηγές της αρχαίας Ελληνικής μουσικής» (σελ. 8-15). Η Α. Β. λοιπόν, που μελέτησε τα αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα και κείμενα, σε συνεργασία με τον κατασκευαστή μουσικών εγχόρδων οργάνων J.-Cl. Condi κατασκεύασαν μια λύρα όμοια σε σχήμα, υλικό και ήχο με εκείνες των ορχαίων Ελλήνων. Έτσι, στο Παρίσι, στην 4η Συνάντηση Μουσικής Αρχαιολογίας, ακούστηκαν ήχοι στη διάρκεια βέλπετου κοντράτο αρχαίας ελληνικής μουσικής, ίδιοι με εκείνους που μπορούσαν να απολαύσουν οι αρχαίοι Έλληνες.

Μισθώσεις διατηρητέων (συνέχεια)

Σε «ορίαλ» τείνει να μετατραπεί το θέμα της απελευθέρωσης των μισθωμάτων κτηρίων που έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα (βλ. σημείωμά μας στο προηγούμενο τεύχος). Τροπολογία για περιορισμό της απελευθέρωσης τους κατατίθεται και αποστέλλεται, κάθε τόσο, στη Βουλή, ανάλογα με τις πιέσεις που ασκούνται από τις ενώσεις ιδιοκτητών ή εννοκιστών. Το

πρόβλημα αντιμετωπίζεται συνεχώς συγκυριακά, αποσπασματικά και διάλοιο στο σύνολό του, γι' αυτό και είναι αναποφευκτο, όποια λύση κι αν δοθεί σχετικά, να πάσχει, αφού αγνοούνται βασικές παράμετροι.

Παράλληλα, συνεχίζεται το «πάγωμα» των ειδικών δανείων για αναστήλωση διατηρητέων σπιτιών και κτηρίων, με «απαύρευση» της Τράπεζας της Ελλάδας, η οποία δεν αیرهται επί εικοσι, περίπου, μήνες.

Για την ώρα, λοιπόν, δεν φαίνεται να υπάρχει διάθεση ούτε από την παρούσα κυβέρνηση, να βελτιωθεί το σύστημα «προστασίας» της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς, της οποίας τμήματα δεν παύουν να «κρύσσονται» ή να «χαρτακρίζονται», να να αφενού, ταυτόχρονα, στην πλήρη φθορά του χρόνου ή στην κακοβουλία κάποιων ιδιοκτητών.

Βασίλης Κ. Δωροβιτης

Γαλλία: αναστήλωσις στη «Γραμμή Μαζινό» και νέα μέτρα για το Παρίσι

Στο προηγούμενο τεύχος είχαμε δημοσιεύσει σημείωμα για την ανάγκη καταγραφής, μελέτης και συντήρησης στρατιωτικών έργων και αρχιτεκτονικών στην Ελλάδα, επισημαίνοντας ότι σε άλλες χώρες της Ευρώπης ο τομέας αυτός της πολιτισμικής κληρονομιάς έχει τύχει ιδιαίτερης προσοχής. Στη Γαλλία ολοκληρώθηκε η αναστήλωση τμημάτων των οχυρών της περιφέρειας «Γραμμή Μαζινό», τα οποία άνοιξαν για επισκέψεις μελετητών, τουριστών και περιέργων. Ομιλούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των οχυρών είχε ολοκληρωθεί το 1933, ότι κάλυπτε έκταση των γαλλικών συνόρων που αρχίζει από το Βέλογο και έφτανε στην Ελβετία και ότι ακόμα και σήμερα θεωρείται από τα μεγάλα έργα στρατιωτικής ορμηκτονικής. Αν θέλωμε να δούμε τι συμβαίνει με τα αντίστοιχα τουαί της χώρα μας οχυρά του Ρουβέλ, πληροφορούμε ότι, ενώ τα ίδια καταρρέουν σε πολλά σημεία από τη φθορά του χρόνου, οι αποτυπώσεις τους με τις σχετικές μελέτες εξακολουθούν να θεωρούνται, πάνω από μισόν αιώνα μετά την κατασκευή τους, ως... απορρητες και μη δημοσιευσιμες.

Και ενώ αυτά συμβαίνουν στο Λοραιν, στο Παρίσι το δημοτικό συμβούλιο ενέκρινε ένα μεγάλο πρόγραμμα συντήρησης και αναστήλωσης, εκτεινόμενο σε δώδεκα χρόνια, για θρησκευτικά μνημεία και αντικείμενα τους που αποτελούν ιδιοκτησία του Δημοίου. Ογδόντα εκατομμύρια φράγκα θα διατίθενται κάθε χρόνο για το πρόγραμμα.

αρχαιολογικά

αυτό, που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και πασίγνωστες εκκλησίες όπως του St. Julien le Pauvre και του St. Augustin.

Βασίλης Κ. Δωροβίνη

Για να σωθεί η Ξφίγγα

Σύμφωνα με τις μετρήσεις των ειδικών, η Ξφίγγα της Ανύππου έχει υποστεί μεγαλύτερη καταστροφή στη διάρκεια των 50 τελευταίων ετών παρά στα 4.600 χρόνια υπαρχής της! Πιθανές αιτίες καταστροφής του έργου αυτού είναι: η ατμοσφαιρική ρύπανση, η ποιότητα των υπογείων υδάτων, που έχει αλλοιωθεί, και οι κρυσταλλοί που προκαλούν τα τουριστικά οχήματα.

Ευρωπαϊκό Forum για την αρχαιολογία

Στις 18 Απριλίου 1990 ιδρύθηκε στη Ρώμη το Ευρωπαϊκό Forum των Συλλόγων για την Ευρωπαϊκή πολιτισμική κληρονομιά.

Η Ευρώπη αποτελεί, εκτός από γεωγραφική, και πολιτισμική ενότητα. Η πολιτισμική της κληρονομιά έχει παμπάλαιες ρίζες, παντού παρούσες: Προϊστορικές ταφές, κλασική τέχνη, βηρσοκεντικά και λαϊκά αρχιτεκτονήματα του Μεσαίωνα κ.ά. που, αιχμηφώντας τα σημερινά πολιτικά και γεωγραφικά σύνορα, μαρτυρούν την πολιτισμική ομοιογένεια του ευρωπαϊκού χώρου.

Η αρχαιολογία, η οποία ασχολείται με τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος, συνεισφέρει σημαντικά στη γνώση των πρώιμων ευρωπαϊκών κοινωνιών. Ειδικευμένες μέθοδοι και μεθοδολογίες βοηθούν στο να αντλούνται πληροφορίες σχετικά με το πώς ζούσαν κάποτε οι άνθρωποι διαφορετικών κοινωνιών καθώς και μέσα στις κοινωνίες αυτές, πώς ήταν οργανωμένες οι διαφορετικές ομάδες. Πώς διαπίσταν οι άνθρωποι στο περιβάλλον τους τόσο ως άτομα όσο και ως κοινωνικά σύνολα ή ομάδες. Η μελέτη αυτή βοηθά επίσης στη διάσωση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, στη συντήρηση, την αποκατάσταση και τη διατήρησή της για τις επερχόμενες γενιές. Στις μέρες μας παρατηρείται ένα νέο φαινόμενο: Νέοι και παιδιά συμμετέχουν ενεργά στον αγώνα αυτόν ως σύλλογοι, εταιρίες ή ιδρύματα, οργανώνοντας συχνά προγράμματα ανταλλαγής των μελών τους.

Αγωνιζόμενος λοιπόν την ΕΝΟΤΗΤΑ της ευρωπαϊκής πολιτισμικής κληρονομιάς και το ζωτικό της ρόλο στο να γίνει συνείδηση των νέων,

ιδρύθηκε το Forum των Συλλόγων για την πολιτισμική κληρονομιά, το οποίο συνεργάζεται στενά με την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, με το Συμβούλιο για την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς, το ICOMOS/ICAHAM και όλους τους άλλους Ευρωπαϊκούς οργανισμούς με συναφείς στόχους.

Το Ευρωπαϊκό Forum των Συλλόγων για την πολιτισμική κληρονομιά έχει στόχο να αποτελέσει το μέσο συνειδητοποίησης της ενότητας του Ευρωπαϊκού πολιτισμού κυρίως μεταξύ των νέων. Θα εδραϊώνει κοινή στρατηγική για την προστασία των πολιτισμικών αγαθών, θα οργανώνει ανταλλαγές εδελοντών, θα προάγει μελέτες, εργασίες, επισκοπήσεις, θα εγκαινιάζει νέα εκπαιδευτικά προγράμματα κ.ά., θα προωθεί τα ανεξάρτητα ιδιωτικά μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ιδρύματα, συλλόγους κλπ. στην Ευρώπη, γιατί αποτελούν μέσα εκπαίδευσης και κάνουν το πλάσι κοινό μέτοχο στις ενέργειες προστασίας της αρχαιολογικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Επίσης θα ενδιαφέρει τις διεπιστημονικές επαφές και ανταλλαγές απόψεων.

Μέλη του Forum

ARCHEOLO-J, Avenue Paul Terlinden 23, B-1130 RIXENSART (ΒΕΛΓΙΟ), τηλ. 02/653.82.68

VZW - JEUGD EN KULTUREEL ERFGOED, Postbus 20, B-3000 LEUVEN 3 (Tiense Vest) (ΒΕΛΓΙΟ), τηλ. 011/33.18.66

MLADI OCHRANITELI PAMATEK, OUM-SM Staromestská nam. 17, 1100 PRAGA 1 (ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ), τηλ. 02/22.19.16

R.E.M.P.A.R.T., 1, rue des Guillemites, 75004 PARIS (ΓΑΛΛΙΑ), τηλ. 1/42.71.96.55
FEDERATION FRANCAISE D'ARCHEOLOGIE, 1, Rue de l'Epitaphie, 25000 BESANCON (ΓΑΛΛΙΑ), τηλ. 81.50.50.17

GRUPPI ARCHEOLOGICI D'ITALIA, via Tacito 41, 00193 ROMA (ΙΤΑΛΙΑ), τηλ. 06/68.74.028

FRIE GESELLSCHAFT FUR ARCHAEOLOGIE UND KUNSTGESCHICHTE, c/o Christoph Kohler, Bellestrasse 3, D-7400 TUBINGEN (ΓΕΡΜΑΝΙΑ), τηλ. 07071/41131
ASSOCIACAO DOS ARQUEOLOGICOS PORTUGUESES, Largo do Carmo (Museu), 1200 LISBONA (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ), τηλ. 360473

ASSOCIACAO PORTUGUESA DE ARQUEOLOGIA INDUSTRIAL, Rua de Arrois 96 3º Esq., 1100 LISBONA (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ), τηλ. 555367
GRUPO DE ESTUDOS ARQUEOLOGICOS DO PORTO, Rua Antonio Cardoso 175, 4100 PORTO (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ)

CENTRO DE ARQUEOLOGIA DE ALMADA, Apartado 103 (Torcatas), 2801 ALMADA codex (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ), τηλ. 01/276.69.75

CAMPO ARQUEOLOGICO DE MERTOLA, Rua da Republica 2, 7750 MERTOLA (ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ)
NEDERLANDSE JEUGDBOND VOOR GESCHIEDENIS, Pr. Willem Alexanderhof 5, NL 2595 BE DEN HAAG (ΟΛΛΑΝΔΙΑ), τηλ. 070/347.65.98
COUNCIL FOR BRITISH ARCHAEOLOGY, 112 Kennington Road, LONDON SE11 6RE (ΑΓΓΛΙΑ), τηλ. 071/582.04.94

SOCIETAT CATALANA D'ARQUEOLOGIA, Bailén 125, ent. 1º, 08009 BARCELONA (ΙΣΠΑΝΙΑ), τηλ. 93/258.55.11
ARQUEOLOGOVE, Bailén 125, ent. 1º, 08009 BARCELONA (ΙΣΠΑΝΙΑ), τηλ. 93/258.55.03

Gια πληροφορίες: Forum Europeo della Associazione Archeologiche / Gruppi Archeologici d'Italia / via Tacito, 41 / 1-00193 Roma / ITALIA, τηλ. (06) 687.40.28.

Η ηλεκτρονική τράπεζα πληροφοριών στο Αρχείο του Beazley

Η ηλεκτρονική τράπεζα πληροφοριών αποτελεί μείζον πρόγραμμα έρευνας στο Αρχείο του Beazley, τμήμα του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, που στεγάζεται στο Μουσείο Ashmolean.

Το Αρχείο του Beazley ιδρύθηκε το 1970 με σκοπό την εξυμνήρηση σε διεθνή κλίμακα επιστημόνων και φιλοτέχνων που ασχολούνται με την αρχαία ελληνική τέχνη και την αρχαιολογία. Δέχεται ενεργιστάς ξένους αρχαιολόγους που επιθυμούν να μελετήσουν αττική αγγειογραφία.

Για το σκοπό αυτό, η τράπεζα πληροφοριών του Αρχείου για θέματα σχετικά με αττικά αγγεία από τον 7ο ως τον 4ο αι. π.Χ., έγινε πρώτη με το σύστημα on-line στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική.

Το καλοκαίρι του 1990, η τράπεζα πληροφοριών, η οποία καταλαμβάνει τουλάχιστον 45 megabytes στον κεντρικό υπολογιστή του Πανεπιστημίου και αναφέρειται σε 34.000 αγγεία, συνδέθηκε με τα διεθνή δίκτυα τηλεπικοινωνίας στην Ευρώπη (X.25) και την Αμερική (Nsfnet relay), δίνοντας τα δυνατότητα στους ερευνητές να παίρνουν πληροφορίες γρήγορα και οικονομικά. Όσοι δεν έχουν πρόσβαση στα διεθνή δίκτυα μπορούν να ζητούν πληροφορίες από το Αρχείο με αλληλογραφία ή μέσω fax. Το Αρχείο χρεώνει ένα μικρό ποσό για

ταχυδρομικά και άλλα μικροξέδο που εξαρτώνται από τον όγκο του υλικού.

Η τράπεζα υλικού χωρίζεται σε δεκά κατηγορίες (τεχνική, σχήμα, τόπος ευρέσεως, μουσείο ή συλλογή, χρονολογία, εικονογραφία, επιγραφές, υπογραφή καλλιτέχνη, βιβλιογραφία). Η έρευνα γίνεται μεμονωμένα ή και σε συνδυασμούς κατηγοριών. Επειδή η εικονογραφία των αττικών αγγείων περιέχει περισσότερες πληροφορίες για την αρχαϊκή και κλασική Αθήνα από οποιαδήποτε άλλη μορφή τέχνης, οι πληροφορίες του Αρχείου ενδιαφέρουν επίσης τους μελετητές της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας, κοινωνίας, θρησκείας καθώς και ιστορικούς της τέχνης άλλων περιόδων που έχουν σχέση με την κλασική εικονογραφία.

Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της τράπεζας πληροφοριών (που ιδρύθηκε το 1979) μαζεύτηκαν πληροφορίες για αγεία για τα οποία υπήρχαν δημοσιευμένες φωτογραφίες αλλά που δεν περιλαμβάνονταν στις δημοσιεύσεις του Sir John Beazley. Η δεύτερη φάση της προγράμματος έρευνας θα περιλαμβάνει επί πλέον περίπου 60.000 αγεία γνωστά στον Beazley. Το 1992, που θα ολοκληρωθεί η τράπεζα πληροφοριών, θα καταλαμβάνει περίπου 100 megabytes και 100.000 αγεία. Είναι ήδη μία από τις μεγαλύτερες τράπεζες πληροφοριών σε θέματα τέχνης και μία από τις ελάχιστες on-line διεθνώς. Προτιμήσαμε το σύστημα on-line, αντί να διαθέσουμε δίσκους CD ROM στην αγορά, γιατί τα στοιχεία μας αυξάνονται καθημερινά. Η τρίτη φάση του προγράμματος προβλέπει την ενσωμάτωση στον υπολογιστή εκδόσεων από φωτογραφίες και σχέδια των αγγείων που βρίσκονται στον κατάλογο μας. Η φάση αυτή θα αρχίσει να πραγματοποιείται μόλις συγκεντρωθούν τα χρήματα για τον απαραίτητο τεχνικό εξοπλισμό.

Το σημείωμα αυτό γνωστοποιεί την ύπαρξη του προγράμματος μας στους ενδιαφερομένους. Για περισσότερες πληροφορίες μπορούν να απευθύνονται στο Beazley Archive, Ashmolean Museum, Oxford OX1 2PH, Great Britain.

Για να συνεχιστεί και να ολοκληρωθεί το ήδη εκκρεμές έργο του ώστε να εξημερωθεί πάντα τη διεθνή κοινότητα των επιστημόνων, το Αρχείο Beazley χρειάζεται £250.000, με σκοπό τον περαιότερο χρωματικό εξοπλισμό και περισσότερο χώρο καθώς και για τη δημιουργία οργανικών θέσεων. Αρχαιολογία, συλλεκτικές και έμποροι αρχαιοτήτων, που χρησιμοποιούν ευρέως το Αρχείο, μπορούν, αν επιθυμούν, να το βοηθήσουν οικονομικά. Βρετανία, Αμε-

ρικοί, Καναδοί και Ιάπωνες πολίτες μπορούν να κάνουν προφορές που εκπαιδούν από την Εφορία μέσω του οργανισμού The Campaign for Oxford. Το ίδιο θα ισχύει σύντομα για τους Γερμανούς. Περισσότερες πληροφορίες: The Beazley Archive, Ashmolean Museum, Oxford OX1 2PH. Fax (0865) 27 80 82.

Ένωση φίλων της Ακροπόλεως

Πρόγραμμα των εκδηλώσεων του Σωματίου για το πρώτο εξάμηνο του 1991.

Ημερομηνία, ώρα, τόπος συγκεντρώσεως, ομαλήτης, θέμα.

Παρασκευή 17 Μαρτίου στις 12.00, στη Ρωμαιοκή Αγορά (Τέρμα οδού Αιόλου), η κ. Α. Χωρέση θα μιλήσει για «Το Ορολόγιο του Κυρρήστου».

Τετάρτη 17 Απριλίου στις 16.00, στο Μοναστήρακι (σταθμός Ηλεκτρικού), ο καθ. κ. Χ. Μπούρας θα μιλήσει για τις «Εκκλησίες στη Β. Κλιτύ της Ακροπόλεως».

Σάββατο 18 Μαΐου στις 11.00 στο Λαύριο, Ορυκτολογικό Μουσείο, ο κ. Ε. Κακαβονιάνης θα μιλήσει για τα «Αρχαία Ορυχεία και Πλυντήρια».

8 και 9 Ιουνίου προγραμματίζεται εκδρομή στη Τζιά.

Η Γενική Συνέλευση του Σωματίου θα γίνει στις 20.3.91 και ώρα 18.00 στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως, οδός Μακρυανών 2-4.

Αν δεν υπάρχει απαρτία η Συνέλευση θα επαναληφθεί στις 27.3.91.

Στις 2 Μαρτίου θα οργανωθεί στο Κέντρο Μελετών Ακροπόλεως Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για παιδιά 8-14 χρόνων από την κυρία Κορηνλία Χατζηπασιάνη με θέμα: «Η Ζωφόρος του Παρθενών».

Δηλώσεις συμμετοχής στο τηλ. 9239186.

Κέντρο Μελέτης Αρχαίου Ελληνικού και Ελληνιστικού Δικαίου

Στις 7 και 8 Δεκεμβρίου 1990 έγιναν στο Πάντειο Πανεπιστήμιο τα εγκαίνια του ΚΜΑΕΕΔ με συμμετοχή πολλών ειδικών Ελλήνων και ξένων επιστημόνων, φοιτητών και άλλων. Μίλησαν οι ακαδημαϊκοί Γ. Βλάχος και Κ. Δεσποτόπουλος καθώς και οι καθηγητές Μ. Ταλιαμπάκης (Παν/μιο Ρώμης), J. Madzrzewski (Σοφρώνη), Cl. Mossé (Paris VIII), Δ. Γκόφας (Παν/μιο Αθηνών) και ο διευθυντής του Κέντρου, ογκ. καθ. Παντείου Παν/μίου Π. Δημάδης.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Από το Σκυλλήτιον στο Scolacium

Σημαντική έκθεση οργανώθηκε στην Αίθουσα Τέχνης του Πάρκου Ελευθερίας στην Αθήνα, που από τις 6 ως τις 20 Νοεμβρίου 1990. Πρόκειται για φωτογραφική έκθεση -αποτέλεσμα 25 ετών εργασίας- που έκανε η Εφορεία Αρχαιοτήτων της Κολαβρίας στη θέση Roccellotta di Borgia, στην περιοχή του Κανταντζάρο. Εκεί βρισκόταν η ελληνική πόλη Σκυλλήτιον -από την οποία, προφανώς προέρχεται το όνομα- και αργότερα οικοδομήθηκε η ρωμαϊκή αποικία του Scolacium. Το 1982 ιδρύθηκε το «Εθνικό Αρχαιολογικό Πάρκο της Roccellotta».

«Το 1989 άρχισαν οι εργασίες αναδιάρθρωσης των αγροτικών οικοδομημάτων και των επαύσεων που βρίσκονται στον απαλλοτριωμένο χώρο, σύμφωνα με ένα οργανικό σχέδιο που σκοπεύει στη δημιουργία ενός απελευρωμένου και χωρίς προορισμούς, να αποθηκεύσει, γραφεία, εργαστήρια και για συγκεντρώσεις.

Σκοπός της έκθεσης ήταν να δείξει στο κοινό τα επιστημονικά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν αυτά τα χρόνια δουλειάς, αλλά και να καταγγείλει την υποβάθμιση του εδάφους και την οικοδομική ασοδοσία που απειλεί την ακεραιότητα του αρχαιολογικού πάρκου και την ακτή.

Η οπτική διαδρομή αρχίζει με τις υποβλητικές φωτογραφικές εκδόσεις του Aldo La Caspa, οι οποίες στοχεύουν στην προβολή της εδαφικής πραγματικότητας της περιοχής που περιλαμβάνει την αρχαιολογική ζώνη, με ιδιαίτερη αναφορά στην προσαρτητή ιστορία της Κολαβρίας, όπως εμφανίζεται με τις απομνημονεύσεις βιοτεχνικές δραστηριότητες, τα "casini" (εξοχικές διαμονές) των ευγενών, τα σπίτια των αγροτών, τα εργατήρια και τους οικισμούς, που ακόμα και σήμερα χαρακτηρίζουν το τοπίο της περιοχής».

Η τέχνη του κοροπλάστη

Με θέμα «Η τέχνη του κοροπλάστη: Ελληνικά πήλινα έργα του Ελληνιστικού κόσμου», οργανώθηκε στα τέλη του 1990 έκθεση στο Art Museum του Πανεπιστημίου του Princeton, με την ευκαιρία των 90ών γενεθλίων της Dorothy Burr Thompson. Παρουσιάστηκαν 52 ωραία κομμάτια -με θέματα σχετιζόμενα με τη θρησκεία, το θέατρο και την καθημερινή ζωή- που

αντιπροσώπων τα 6 γνωστότερα κέντρα κορροπλαστικής της Ελληνιστικής περιόδου.

Ο χρυσός της Ελλάδας

Με θέμα «Ο χρυσός της Ελλάδας: Κομμάτια από το Μουσείο Μπενάκη», έγινε έκθεση στο Cooper - Hewitt Museum της Νέας Υόρκης.

Η ανθρώπινη περιπέτεια

Με θέμα «5 εκατομμύρια χρόνια: η ανθρώπινη περιπέτεια», έγινε στο Βελγίο (Βρυξέλλες) έκθεση, στην οποία βρέθηκαν συγκεντρωμένα περί τα 200 εκθέματα (όλα αυθεντικά) προερχόμενα από 13 χώρες. Η έκθεση οργανώθηκε από το Κέντρο Παλαιοντολογικών Ερευνών των Βρυξελλών και επιτροπή αποτελούμενη από τα μεγαλύτερα ονόματα στο χώρο αυτόν. Παραστάθηκε ο παλιότερος και καλύτερος διατηρημένος ανθρώπινος σκελετός, που το 1974 βρέθηκε στην Αιθιοπία και ανήκει σε προαστρατολίθιο (ή *Australopithecus afarensis*). Ο σκελετός αυτός ονομάστηκε Lucy. Από την παλαιολιθική εποχή λοιπόν η έκθεση οδηγεί στην ανθρώπινη περιπέτεια καταλήγοντας στους τελευταίους κυνηγούς με τα εκπληκτικά εκθέματα (6700-5500 π.Χ.) του Lepenski-Vir της Γιουγκοσλαβίας.

Αρχαία Κυπριακή Τέχνη

Στο Σπίτι της Κύπρου (Ηρακλείου 10, Καλωνάκι), από τις 22 Απριλίου έως τις 22 Μαΐου, θα παρουσιαστεί η έκθεση «Αριστουργήματα της Αρχαίας Κυπριακής τέχνης του Μουσείου του Ιδρύματος Περιάδη». Στον πρόλογο του καταλόγου της έκθεσης ο πρόεδρος του Ιδρύματος Περιάδη Δρ. Β. Καραγιώργης τονίζει:

«Η Αρχαιολογική Συλλογή του Ιδρύματος Περιάδη στη Λάρνακα της Κύπρου είναι μια από τις σπουδαιότερες του νησιού. Την άρχισε ο γνωστός λόγιος, γόνος της οικογένειας Περιάδη, Δημήτριος, το δέκατο ένατο αιώνα (1811-1895), ως υλικό χρήσιμο για τις αρχαιολογικές και ιστορικές του έρευνες που τις δημοσίευσε σε περιοδικά της εποχής. Ο δέκατος ένατος αιώνας ήταν μια κρίσιμη περίοδος για την πολιτισμική κληρονομιά του νησιού. Δεν υπήρχε καμία προστασία των αρχαιοτήτων κάτω από τον οθωμανικό ζυγό και οι αρχαιολογικοί θησαυροί πουλούσαν στην συστηματικά από κάθε λογής αρχειακόπληθος που κρύβονταν πίσω από ποικίλες ιδιότητες (διπλωμάτες, τραπεζίτες κ.ά.) και που είχαν μοναδι-

κό σκοπό την εμπορία των αρχαιοτήτων και την εξαγωγή τους στο εξωτερικό. Με τον τρόπο αυτό πλούτιζαν τα μεγάλα Μουσεία της Ευρώπης και της Αμερικής και χάθηκε ένα μεγάλο μέρος της πολιτισμικής κληρονομιάς του νησιού, όχι μονάχα ως υλικό αλλά και ως επιστήμη, γιατί καμιά επιστημονική μέθοδος δεν εφαρμόζοταν στην ανεύρεση των θησαυρών. Η προσπάθεια του Δημητρίου Περιάδη και μερικών άλλων φωτισμένων Κυπρίων να συλλέξουν οι ίδιοι κυπριακές αρχαιοτήτες βρήκε στη διάσωση τους και την παραμονή τους στον τόπο που τις δημιούργησε(...)».

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Οι δρόμοι του μεταξίου

Στα πλαίσια του προγράμματος «Δρόμοι εποικινιάσις, δρόμοι του μεταξίου» της UNESKO, το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του ΕΙΕE οργανώνει επιστημονική ημερίδα με θέμα «Πολιτισμικές και εμπορικές ανταλλαγές ανάμεσα στον ελληνικό κόσμο και την Ανατολή κατά τη βυζαντινή και την οθωμανική περίοδο» (27-10-90). Το θέμα χωρίστηκε σε τρεις ενότητες, προκειμένου, στο σύντομο χρονικό διάστημα που είχαν στη διάθεσή τους οι ερευνητές, να δοθεί δειγματοληπτικά το μέτρο της εξάπλωσης της ελληνικής επιρροής στη δεδομένη εποχή: α) Το μεταξί στον ελληνικό χώρο, β) οι εποικινιάσις, γ) οι πολιτισμικές αλληλεπιδράσεις.

BIBLIA

«Ιερά Πορνεία» Ανδρέας Λεντάκης

Εκδ. Δωρικός, Αθήνα 1990

«(...) Όταν διαπραγματευόμουν το κεφάλαιο της πορνείας και τα διάφορα είδη της (ιδιωτική, δημόσια, κλπ.), έφτασα στην Ιερά Πορνεία. Όμως το θέμα θα παρουσιαζόε ελλειψείς αν το αντικρίζα μονάχα ως μορφή πορνείας στην Ελλάδα και όχι ως είδος που έχει σχέση και με άλλους λαούς που την άσκησαν πολύ πιο πριν από τους Έλληνες και μάλιστα με θρησκευτικό χαρακτήρα (...).

Το βιβλίο αυτό χωρίζεται σε τρία μέρη και έχει στο τέλος ένα Παράρτημα. Στο πρώτο μέρος εξετάζεται η Ιερά Πορ-

νεία στην αρχαιότητα και συγκεκριμένα σε 14 μέρη, αρχίζοντας από τη Βαβυλώνα, που έχουμε και τις αρχαιότερες μαρτυρίες, και καταλήγοντας στην Ελλάδα, συγκεκριμένα στην Κορίνθο. Στο δεύτερο μέρος δίνεται μια σύντομη περιγραφή της Ιεράς Πορνείας στους νεότερους χρόνους. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος, που αφορά την ερμηνεία του θεσμού, παρουσιάζω τις απόψεις διαφόρων μελετητών και στο τέλος εκθέτω και τη δική μου. Παράλληλα όμως εξετάζονται χωριστά και στο τέλος άλλαι θεσμοί. Αφ' ενός η διαπαρθέουση, δηλαδή το έθιμο της παρθέουφορίας, είτε από κάποιο πρόσωπο (ιεράς, βασιλιάς, κλπ.) είτε με τεχνητό φυτό, και αφ' ετέρου το λεγόμενο δικαίο της Πρώτης Νύχτας, που είναι γνωστό ως *Jus Primae Noctis* (...). Το βιβλίο, που είναι φυσικό να παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, είναι γραμμένο έτσι ώστε να απευθύνεται τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στον ειδικό επιστήμονα που θα βρει και άλλη τη σχετική τεκμηρίωση».

«Συναγωγή μελετών θυζαντινής αρχαιολογίας (τέχνη - λατρεία - κοινωνία)» Δημήτριος Ι. Πάλλας Εκδ. Καρδάριτα, Αθήνα 1987-88

Ο Σύλλογος Ελλήνων Αρχαιολόγων, θέλοντας να τιμήσει τον διαπρεπή Βυζαντινολόγο Δ. Πάλλα, εξέδωσε στο τόμο τους οποίους συγκεντρώνονται 27 αυτοτελείς μελέτες του. Οι μελέτες αυτές αποτελούν υπόδειγμα αυστηρά επιστημονικής ενασχόλησης. Ο Δ.Ι.Π. εφάρμοσε από πολύ νωρίς πρωτοποριακή μεθοδολογία που παραμένει υποδειγματική (τα εκλεκτικά άρθρα και τις διαλέξεις του προτίθενται να εκδώσει ο ίδιος ο συγγραφέας). Στους δύο αυτούς τόμους περιχωνάται **Τόμος Α:** 1) Τεμάχια μαρμαρίνων τραπεζών μετ αναγλυφών παρφυής. 2) Εγχαράκτες εικονογραφική πλατώ του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών. 3) Η φιάλη του χριστιανικού Παρθενώνος. 4) Σολαμικισμός. 5) Αρχαιολογικά - Λειτουργικά. 6) Παλαοχριστιανικά θωρακία μετά ρόμβου. 7) Ο ζωγράφος Ησίας. 8) Ο ασπαστικός έξω θρόνος και το ασπαστικό των εκκλησιών. 9) Ανάγλυφο στην πλατώ του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών. 10) Αι παρ' Ευσεβίου εξέδρα των εκκλησιών της Παλαιστίνης. 11) Ο χαρακτήρ του αρχικού μινυμπο του τμήματος της Μεδίνας. 12) Μελετήματα αρχαιολογικά - λειτουργικά. 13) Αι «Βαρβαρικά» πόρπαι της Κορίνθου. 14) Τα αρχαιολογικά τεκμήρια της καθόδου των βαρβάρων εις την Ελλάδα.

αρχαιολογικά

15) Οι χριστιανικοί καμαρωτοί τάφοι. **Τόμος Β:** 16) Ο ύμνος των Πράξερων του Ιωάννου κεφ. 95-97 (Παρατηρήσεις στην πρωτοχριστιανική ποίηση). 17) Ο επίταφος της Παραμυθιάς, 18) Στέφανοι ανηρτημένοι υπεράνω της αγίας τραπέζης, 19) Βυζαντινόν υπέρθυρον του Μουσείου Κορίνθων απλώς αιωπίσιος μύθος ή το Συναξάριον του Τιμημένου Γαδάρου; 20) Περί την εικονογραφίαν των αιωπιζώντων μύθων. 21) Αι αισθητικά ιδέα των Βυζαντινών προ της Αλώσεως (1453). 22) Οι Βενετοκρατικές μικρογραφίες Oltschi 35398 του έτους 1415. 23) «Ιουστινιάνεια» γλυπτά αισηθικώς ανεπέξεραστα. 24) Παλαιοχριστιανικές ρυθμικές εγγραφές. 25) Η Παναγία της Σκριπούς ως μετάπλαση της παλαιοχριστιανικής αρχιτεκτονικής σε μεσαιωνική βυζαντινή. 26) Η εκκλησία του Αγίου Ηρώδωτος στην Υπάτη. 27) Ευρωπή και Βυζάντιο.

«Η αρχιτεκτονική του νεοελληνικού θεάτρου» Ελένη Φεσσα - Εμμανουήλ (Ε.Μ.Π., Ιούνιος 1990)

Δεν συνηθίζουμε να παρουσιάζουμε διατριβές «εν τη υποστήριξει» τους. Στην περίπτωση όμως της προκειμένης, στην κρίση της οποίας παρεμβήκαμε ως ακράτες (δίχως δικαιοσύνη, κατά τα ελληνικά και παρά τα διεθνή δεδομένα), θεωρούμε καλό να κάνουμε εξαίρεση, πρώτον γιατί η συγγραφέας είναι δοκιμασμένη, μη πανεπιστημιακή, ερευνητριά, που έχει δώσει το μέτρο των δυνάμεών της (άλλωστε η διατριβή εγκρίθηκε με πολύ καλό βαθμό), και δεύτερον γιατί το αντικείμενο είναι πραγματικά αδιερεύνητο έως σήμερα. Επομένως, βρισκόμαστε εμπρός σε μελέτη που ανοίγει δρόμο – για σύλληψη, για παραπέρα έρευνας και για πολύ νόνημ πορεία.

Η συγγραφέας ακολούθησε το δρόμο του ερευνητή-ντετέκτ, όπου βαδίζουμε κάποιου στην Ελλάδα, αρχίζοντας από διάσπαστα ιδιωτικά αρχεία, συγκεκριαλισμένους ειδικές μελέτες και μονογραφίες, συλλέγοντας προσωπικές μαρτυρίες και αποδεικνώνοντας επλεκτικά κεντρικά και τοπικό τύπο. Μόνο στα αρχεία των Ιονίων νησιών βρήκε κάποιο συγκεντρωμένο και φυλαγμένο σε ενόπτες υλικά. Στο πρώτο μέρος της μελέτης εξετάζεται το ελληνικό θέατρο και η αρχιτεκτονική του πριν από το 1821 (κρητικό, επαναστασιακό θέατρο, νεοελληνικό διαφωτιστικό και θέατρο). Στο δεύτερο μέρος ο ελληνικός θεατρικός 19ος αιώνας (ιστορικά, η θεατρική

ζωή, η αρχιτεκτονική θεάτρου γενικά, και ειδικότερα στα Επτάνησα, αλλά και στις πόλεις της Αθήνας - Φαλήρου - Πειραιά, της Ερμούπολης, του Βόλου και της Πάτρας). Στο τρίτο μέρος εξετάζεται η περίοδος 1900-1940 (ιστορικά, η θεατρική ζωή και η αρχιτεκτονική θεάτρου, συγκριτικά και με ευρωπαϊκά παραδείγματα). Στο τέλος του έργου παρατίθενται λεπτομερείς χρονολογικοί πίνακες. Δύο επιμέρους παρατηρήσεις: η πρώτη ότι στην ελληνική επαρχία δεν στάθηκε δυνατό να δημιουργηθούν τοπικοί θέατροι και, συχνά, χτιστήκαν θέατρα αλλά γρήγορα εγκαταλείφθηκαν από έλλειψη δραστηριοτήτων (το ερώτημα, βέβαια, είναι αν, αντίστοιχα, μπόρεσαν να δημιουργηθούν τοπικοί θέατροι σε ανάλογες ευρωπαϊκές περιπτώσεις). Και η δεύτερη ότι το «νιγματοθέατρο» αποτελεί ελληνική «εφεύρεση», προσαρμοσμένη στις εδώ κλιματολογικές και άλλες συνθήκες.

B.K.Δ.

«Θρησκευτική αρχιτεκτονική στη Θεσσαλονίκη κατά την τελευταία φάση της Τουρκοκρατίας (1893- 1912)» Θάλεια Μαντοπούλου - Παναγιώτου Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 1989

Εκκλησίες, Συναγωγές και Τζαμιά εξετάζονται διεξοδικά στη διδακτορική αυτή διατριβή, που αποτελεί, με την ιστορική εισαγωγή, τη λεπτομερή περιγραφή, τα θαυμάσια σχέδια, το πλούσιο φωτογραφικό υλικό και τη λεπτομερή βιβλιογραφία, έργο αναφοράς για τους μελετητές της νεότερης, αλλά όχι και μόνο, ιστορίας της Θεσσαλονίκης. Στο κεφάλαιο 1 εκτίθεται το ιστορικό πλαίσιο (1893-1912). Στο κεφ. 2 παρουσιάζονται 16 ορθόδοξοι χριστιανικοί ναοί, ενώ αναφέρονται και επτά παλαιότεροι ανακαινισμένοι. Δίνεται η θέση, η ιστορία, η τυπολογία, η μορφολογία, περιγραφή της κατασκευής, της διακόσμησης, και ο διαχωρισμός των οικοδομικών φάσεων, με τις αντίστοιχες χρονολογίες. Τέλος (Παρατηρήσεις και συμπεράσματα) μελετάται η ναοδομία στην Ελλάδα μετά την Άλωση, εξετάζεται ειδικότερα το θέμα στη Θεσσαλονίκη, δίνεται η τυπολογία των ναών, η μορφολογία τους, εξετάζεται γενικότερα η κατασκευή και ο διακόσμηση. Στο κεφ. 3, εξετάζονται δύο Καθολικοί χριστιανικοί ναοί με επιπλέον αναφορά στους αρχιτέκτονες. Στο 4ο κεφάλαιο ορίζεται ο Αρμενικός χριστιανικός ναός

της Παναγίας. Στο 5ο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο Εξαρχικός χριστιανικός ναός του Αγίου Ιωάννη του Χρυσόστομου. Στο 6ο κεφάλαιο, «Εβραϊκές Συναγωγές», παρουσιάζονται πέντε κτίσματα, ενώ στο κεφ. 7, «Τα Τούρκικα τζαμιά», περιγράφονται διεξοδικά δύο κτίσματα και παρουσιάζονται πέντε παλαιότερες ανακαινίσεις. Στο τέλος του τόμου η δωδεκάσελιδη αγγλική περίληψη και η αγγλική βιβλιογραφία καθιστούν τη μελέτη αυτή προσιτή και στους ξενόγλωσσους μελετητές.

Γλυφάδα - ιστορικό παρελθόν και μνημεία Ελένη Γιαννοπούλου - Κονουλάκη Αθήνα 1990

Γραμμένο από αρχαιολόγο, σε γλώσσα προσιτή και ευαράστη, το βιβλίο αυτό μας ξεναγεί στον αρχαίο Δήμο Αιτωνών, στη σημερινή Γλυφάδα. Μαθαίνουμε την ιστορία και γνωρίζουμε τα μνημεία της Γλυφάδας από τους χρόνους της πρώτης οικείωσης ως τα ομήα χρόνια. Η μελέτη αυτή, που βασίστηκε σε δεδομένα αρχαιολογικών ανακαλύψεων και μελετών και σε κείμενα περιηγητών του περασμένου αιώνα, ξεκίνησε πριν από επτά χρόνια και κυκλοφορεί τώρα, χάρη στην έμπνευση του τότε δημάρχου της Γλυφάδας, Θ. Σπονδυλίου, ο οποίος είχε αναλάβει την πρωτοβουλία για την εκπόνηση του έργου και επιμνηστική τα έξοδα της έκδοσης του.

«Νοσταλγικός περίπατος στον νησί των δύο Αλεξάνδρων» Ιω. Ν. Φραγκούλας Εκδ. Δόμος

Οδηγός της Σκιάθου, του οποίου η 2η έκδοση έγινε το 1990.

Να ένα βιβλίο που θα συνιστούσε ανεπιφύλακτα στους αναγνώστες μας! Εκδόση «φτηνή» και αξιόπρεπης, όληλαδη φροντισμένη, με πλήρη επιστημολογικό υπομνηματισμό, δίχως χαρτί «λυστρατών», δίχως εγχρωμες εκδόσεις. Όπως γίνονται κάποιοι καλοί οδηγοί παλιά. Ας πουμε, για να δωσουμε μέτρο συγκρίσης, όπως ο «Τότε-φτώχης-Μυστράς», του Μαν. Τζιζίκη. Στον οδηγό αυτό δεν θα βρείτε διευκρινίσεις και τηλεφώνια εννοιολογικών και εσπιατήριων. Ούτε και ντίσκο ή μπαρ. Ας βρείτε, όμως, όλη τη Σκιάθου, την ίδια την ψυχή της. Από κάποιον, σεβάσμιο γέροντα πα, που

την αγαπή όσο λίγοι, αλλά και που μπορεί να μη παρουσιάζει το πρόσωπο της παραμορφωμένο, δηλαδή εξωπραγματικό.

Όλη η Σκιάθος είναι στον οδηγό αυτό. Δεν λείπει τίποτε από αυτήν. Αλλά βρίσκεται σ' αυτόν και όλος ο Παπαδιαμάντης όπως και όλος ο Μωραϊτίδης. Ο συγγραφέας, σε κάθε βήμα που μας ξεναγεί, εντάσσει απόλυτα στο κείμενό του κρίσιμα αποσπάσματα των δύο συγγραφέων. Έχετε εμπρός σας, σε διαρκή διάλογο, παρελθόν και παρόν, και αντίστροφα. Μετά την επίσκεψη στο νησί, θα δείτε να σας καταλαμβάνει έντονη επιθυμία να ξεναδιαβάσετε τους «δύο Αλεξάνδρους». Εστω κι αν δεν μπορείτε να δείτε το σπίτι του Παπαδιαμάντη, λόγω ελλείψεως φύλακα (το κλειδί είναι στο Δημαρχείο)...

Βασίλης Κ. Δωροβιήτης

«Οδωμυμικά»

Μάρω Βουγιούκα - Βασ. Μεγρίδης

Εκδ. Πνευματικού Κέντρου Δήμου Αθήναιων, Αθήνα 1990

Σημαντικό για τις ευρύτερες γνώσεις μας το νέο δίτομο λεξικό με την προέλευση και τη σημασία των ονομάτων των δρόμων της Αθήνας.

«Ιστορία και Τέχνη στο Μεγάλο Μετώρω»

Μ. Χατζηδόκης - Δ. Σοφιανού
Εκδ. Interamerican, Αθήνα 1990

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης των 600 χρόνων από την ίδρυση της Μονής του Μεγάλου Μετώρου, η INTERAMERICAN χρηματοδότησε την έκδοση του μνημειώδους τόμου λευκώματος «Ιστορία και Τέχνη στο Μεγάλο Μετώρω», που έγινε με τη συμβολή και τη βεία καθοδήγηση του Ήγουμένου της ομώνυμης Μονής.

Ο τόμος περιλαμβάνει κείμενα του Βυζαντινολόγου και Ακαδημαϊκού κ. Μαυωλή Χατζηδόκη καθώς και του κ. Δημητρίου Σοφιανού, Διευθυντή του Κέντρου Έρευνας του Μεσαίωνα και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών. Τα κείμενα καλύπτουν την περίοδο από τη σύσταση της Μονής, την εξέλιξη της, ως την ολοκληρωμένη φάση της ακμής της.

Με την έκδοση αυτή η INTERAMERICAN συμβάλλει για μια ακόμη φορά στην προώθηση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων της χώρας.

«Θεσσαλονίκη, 315 π.Χ.-1985.

Λεύκωμα - Μαρτυρία»

Θ. Αυγερινός και
Αδ. Τσολακόπουλος

Εκδ. περιοδικού «Βορειοελλαδικά», Θεσσαλονίκη 1989

Πολλοί έχουν το μεράκι αλλά λίγοι τη βέληση και την υπομονή να χαρίσουν στη δημοσιότητα, στους απλούς φιλότιχους και στους μελετητές, τα στοιχεία που προσφέρει μια πλούσια συλλογή. Με την ευκαιρία του εορτασμού των 2.300 χρόνων από την ίδρυση της Θεσσαλονίκης, οι ιατροί - συλλεκτήρις Θ. Αυγερινός, ο αρχιτ. με τον Ε.Δ.Τ.Π. του Α.Π. Αδ. Τσολακόπουλο, ταξινόμησαν και παρουσίασαν σε 13 ενότητες τη συλλογή του πρώτου. Η συλλογή αυτή αντιπροσωπεύεται στο λεύκωμα με πάνω από 570 φωτογραφίες και διαιρείται σε: 1. Λευκώματα, 2. Βιβλία, 3. Πρακτικά συνεδρίων, 4. Περιοδικά, 5. Εφημερίδες, 6. Προγράμματα εκδηλώσεων, 7. Καταλόγους εκθέσεων, 8. Προσπέκτους, 9. Ημερολόγια, 10. Διανομικά, 11. Φιλοτελικά, 12. Καρτ-ποστάλ, 13. Αφίσες.

«Όπλα 1790 - 1860. Μνημεία ελληνικής ιστορίας και τέχνης»

Νίκος Βασιλάτος

Εκδ. ΕΟΜΕΧ, Αθήνα 1989

Μοναδικό στο είδος του το βιβλίο αυτό, που με το πικρό του κείμενο και την πλούσια εικονογράφηση μας γνωρίζει νέες διαστάσεις του όπλου. Η συσχέτιση του κατοχύρου και του πρώτου, ο αισθητική και η κοινωνιολογία είναι θέματα που θίγονται και που ανοίγουν δρόμους.

«Αθηνή ιστορία του Λουκιανού Σαμοσατέως και ιστορική τοπογραφία ενός μέρους της Θετταλίας - 1817»

Το Ιωάννου Οικονομού Λαρισίου - Λογιωτάτου

Επιμέλεια: Μ. Μ. Παπαϊωάννου
Εκδ. Δήμου Λάρισας, Αθήνα 1989

Ο άγνωστος στον πολύ κόσμο Ιωάννης Οικονομού είναι από τους σημαντικούς λόγιους των αρχών του 19ου αι. Υπήρξε φίλος του Βηλαρά, αλλά η σημασία της προσφοράς του στα ελληνικά γράμματα δεν έχει ακόμα πλήρως αναγνωριστεί. Ο Μ.Μ. Παπαϊωάννου επιμελήθηκε την έκδοση αυτή, που μας γνωρίζει σημαντικά στοιχεία της ελληνικής ιστορίας και κοινωνίας «από πρώτο χέρι».

«Τα λίθινα χρονικά της Ελλάδας»

Στην αμνηρική Οδύσσειά μας συνεπαίρει η δήηση του Οδύσσεια, ο οποίος αφηγείται τις περιπέτειές του ύστερα από την καταστροφή της Τροίας. Στο έπος αυτό κυριαρχεί το θέμα του ταξιδιού και της ανακάλυψης νέων κόσμων, για να κλείσει η δήηση με το θέμα της ειρήνης και της οικογενειακής ευτυχίας. Αν παρακολουθήσουμε το δρομολόγιο του Οδύσεια, μπορούμε να το συγκρίνουμε με τους δρόμους που ακολούθησαν οι αρχαίοι άποικοι, όταν σε μεγάλα ρεύματα οι Έλληνες μετέφεραν τους πολιτικοκοινωνικούς, πολιτιστικούς και ιδεολογικούς τους προσανατολισμούς σε άγνωστα, ακόμα, μέρη.

Οι άποικίες, έχοντας πλατύνη τα όρια επιρροής του ελληνικού πολιτισμού, έγιναν εκείνη η ζώνη επαφών, μέσα από την οποία στήθηκαν, πολλούς αιώνες αργότερα, τα θεμέλια της σύγχρονης Ευρώπης.

Η γνώμη μας καθετί το σχετικό με τις αρχαιοελληνικές πόλεις των παραλίων του Ευζείνου Πόντου είναι πάντοτε ενδιαφέρουσα και συγκινητική. Η γνώμη μας το βιβλίο της Δρ Ιστορικών Επιστημών, καθηγήτριας Ελλάς Σολομών, «Αρχαίες επιγραφές της Κριμαίας», Κίεβο 1988 είναι διπλά συγκινητική, γιατί όχι μόνο μας φέρνει κοντά στους μακρινούς εκείνους καιρούς της ίδρυσης και της άνησης της αρχαίας ελληνικής αποικίας, αλλά μας γνωρίζει τα «λίθινα χρονικά», για την ακρίβεια μας ανοίγει το εργαστήριο του επιστήμονα επιγραφολόγου. Πρόκειται, γεγονός σημαντικό, για το πρώτο εκλαϊκευμένο βιβλίο της αρχαίας επιγραφολογίας που κυκλοφόρησε στη Σοβ. Ένωση, το οποίο, όπως είναι φυσικό, θα διαβαστεί από όλους και τον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας. Η Ελλάδα Σολομών είναι απόφοιτος του Πανεπιστημίου του Λένινγκραντ, όπου σπούδασε κοντά στους γνωστούς καθηγητές Ι. Τολστόι και Σ. Μπουρίε. Σήμερα αναργάζεται με το Κριμαϊκό Τμήμα του Ινστιτούτου Αρχαιολογίας της Ακαδημίας Επιστημών της Ουκρανίας και είναι γνωστή για τις μοναδικές της ερμηνείες σχετικά με τις νεοανακαλυφθείσες επιγραφές και τα χαρακτηριστικά (γκράφτι) της Ταυρικής Χερσονήσου.

Στην Ε. Σολομών ομιλείται η ίδρυση του εθνογραφικού τμήματος λιβυθολογίας (λαπινιόριο) στο Ιστορικό - Αρχαιολογικό Μουσείο της Χερσονήσου κοντά στη Σεβαστούπολη. Το καινούργιο βιβλίο είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων μελετών και της διεδακτικής της δραστηριότητας. Έχει

αρχαιολογικά

πραγματοποιήσει αναρίθμητες διαλέξεις σχετικά με την ελληνική επιγραφολογία στα Πανεπιστήμια του Λένινγκραντ, του Αβσο, του Βορονέζ, της Σμερόπολης, του Χαρκόβ κ.α.

Στην εισαγωγή του βιβλίου ο αναγνώστης θα βρει μια γενική εικόνα της επιστήμης της επιγραφικής στην πατρίδα μας. Τα υπόλοιπα μέρη του βιβλίου είναι αφιερωμένα στην παρουσίαση τεσσάρων ειδών επιγραφών: διατάγματα, ανανιστικές επιγραφές, λατρευτικές και επιτύμβιες. Η ερμηνεία, παρά την εκλεκτικώς παρουσίαση του υλικού, αναφέρεται αρκετά εμπειριστικά σε προβλήματα σημαντικότητας για την επιστήμη, όπως στις μεθόδους ανάγνωσης και συμπλήρωσης των επιγραφών. Αυτό καθιστά το βιβλίο χρήσιμο για μεγάλο κύκλο ανανιστών, ακόμα και ειδικών. Όπως η κάθε ανασκαφική περίοδος επιβύλασε εκπλήξεις, έτσι και το 1969, σε έρευνα της τοιχοποιίας των αμυντικών τειχών βρέθηκε μια στήλη σπάνια σε έξι κομμάτια. Ύστερα από τη συγκάλυψη της, διακρίθηκαν καθαρά ιατρικά ερωτήματα που απεικονίζονται, συνδυασμένα από επιγραφή που ανέφερε. Στο γιο του Λεαγονορίδη που πέθανε / ανέγειρε τον τάφο αυτόν ο πατέρας, Εύκλης, γιατρός / από την Τένεδο. Από τη μορφή και το μέγεθος των γραμμάτων, η Ε. Σολομόνικ τοποθετεί την επιγραφή αυτή στα τέλη του 4ου ή στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. Τα εικονιζόμενα ιατρικά εργαλεία είναι: χειρουργική λαβίδα, βεντούζα για ασφαλίση, λαβίδα. Πιο κάτω υπάρχει σκηνή εξέτασης ασθενούς ή αποχωριστικού πατέρα και γιου. Η αξία της επιγραφής αυτής είναι σημαντική για την ιστορική έρευνα, γιατί μας πληροφορεί για τις σχέσεις της Χερσονήσου με άλλες πόλεις και για το ότι στα παράλια του Ευξείνου Πόντου Έλληνες γιατροί ασκούσαν το επάγγελμά τους.

Όπως θυμάμαι, σε κάποιο από τα ταξίδια μας στη Χερσονήσο μας έδειξαν σε ένα εργαστήριο αναστηλώσεων δεκάδες επιτύμβιες στήλες που βρέθηκαν το 1960-61 στον πλευρικό πυργο Χουστ, που οι αρχαιολογοί αποκαλούν πυργο του Σίνιαν. Οι περισσότερες στήλες είναι του 3ου αι. π.Χ. Μαζί με τις λαξευμένες επιγραφές υπάρχουν και ζωγραφιστές απεικονίσεις φτιαγμένες με μαύρο και κόκκινο χρώμα. Αξιοπροσέχτες είναι και οι απεικονιστικές αγγειών: αλαβάστρα, μικρά μυροθήκια δεμένα με ταινία, που στολιζούν νυκταίκες επιτύμβιες στήλες, αρθραλαί, ξίφρη σε θηκάρια, ζωστήρες και ράβδι που στολιζούν τις ανδρικές νεκρικές στήλες. Συσχετίζοντας τις επιγραφές με τις απεικονίσεις, η Ε. Σολομόνικ συμπεραίνει πως δηλώνουν την ηλικία των νεκρών και τις ασχο-

λίες τους. Μερικές ομάδες στήλων ανήκουν σε μέλη μιας και μόνο οικογένειας και έχουν κατασκευασθεί στο ίδιο εργαστήριο. Είναι μοιάζουν μεταξύ τους, όπως είναι η περίπτωση με τις ζωγραφιστές στήλες του Σαννίωνα, γιου του Μεγακλή, της Μεντικώ, κόρης του Ηρέα και συζύγου του Σαννίωνα, και των τριών γιών του Μεγακλή, Απολλωνίου και Διονυσίου.

Το 1964 στο ίδιο σημείο βρέθηκε ένας μαρμαρινός βωμός με ελληνική επιγραφή. Η μορφή των γραμμάτων και η γλώσσα της επιγραφής επέτρεψαν στην ερευνήτρια να την αποδώσει στο δεύτερο μισό του 2ου αιώνα μ.Χ. Το περιεχόμενο των επιγραφών είναι σχετικό: ο μικρός βωμός είναι αφιέρωμα του Έλληνα Βασιλίδη στην ίδια θεά, τη Νέμεση.

Όπως φαίνεται, παρατηρεί η Ε. Σολομόνικ, στη Χερσονήσο, δίπλα στο θέατρο, είχε ανεγερθεί ιερό αφιερωμένο στη Νέμεση, όπως ακριβώς είχε γίνει και σε άλλες αρχαίες πόλεις.

Εται στάθηκε δυνατό να προσδιοριστούν δυο δρόμοι διείσδυσης της λατρείας της Νέμεσης στη Χερσονήσο, ο ένας από τις ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας, κρυφά από το Ηράκλειο και τη Σινώπη, και από τη Θράκη, και ο άλλος μέσω των ρωμαϊκών λεγώνων. Είναι όμορφο να έρθει στη Χερσονήσο μόλις μπει το φθινόπωρο. Οι αρχαιολογικές ανασκαφές σταματούν. Τα τουριστικά μπουλούκια αραϊώνουν... Μόνο οι βουβόι μάρτυρες της γριάς ιστορίας, τα «πέτρινα χρονικά», μας θυμίζουν πως κάποτε εδώ κόχλαζαν τα πούτ, στα εδω οι άνθρωποι πολεμούσαν, αγαπούσαν, κυνηγούσαν τη βόεα και την πάντα επιθυμητή ελευθερία που ήξεραν τόσο καλά να τιμούν οι αρχαίοι Έλληνες.

Γ. Βελλάς, Ι. Ισοβί

Βιβλιογραφία:

Σολομόνικ Ε.Ι. Καινούριες λαξευμένες επιγραφές της Χερσονήσου. Κιέβιο 1964.
Γραφίσις της αρχαίας Χερσονήσου. Υπεύθυνη έκδοσης Ε.Ι. Σολομόνικ, Κιέβιο 1978.

«Η Κόμη της Βερενίκης»

Γιάννης Γραμματικάκης

Πανεπιστήμιο Εκδόσεις Κρήτης - Ηράκλειο 1990

Συντοπικό, καλογραμμένο, εποικοδομητικό και ευχάριστο, το βιβλίο αυτό στις 135 σελίδες του περιέχει πλούσια πληροφορία για το Σύμμαν και την εξέλιξη του, αλλά κυρίως μας οδηγεί στο να σκεφτούμε ΩΣΤΑ. Κι αρχίζοντας να σκεφτόμαστε σωστά θα πράξουμε και τα ορθά. «Το Σύμμαν και η θέση του ανθρώπου σ' αυτό, από τη σφαίρα της θρησκείας και της μεταφυσικής, έχει περάσει στην περιοχή της επιστή-

μης. Είναι μια μετατόπιση που έχει πολυδιάστατες συνέπειες».

«Λεξικό της ελληνικής μυθολογίας»

Αικατερίνη Τσοτάκου-Καρβέλη

Εκδ. Σκόκλη, Αθήνα 1990

Πρόκειται για απαραίτητο βοήθημα για μαθητές, φοιτητές και για όσους ενδιαφέρονται ή θρσκαίο και οι μύθοι των αρχαίων. Με κείμενο συντοπικό και ολοκληρωμένο, με εικονογράφηση και πίνακες, το βιβλίο αυτό πληρώνει ένα κενό που υπήρχε στην ελληνική βιβλιογραφία, στον τομέα των χειρeφιδών.

«Η Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας»

P. E. Easterling & B. M. W.

Κnox

Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1990

Σε μετάφραση των Μ. & Ν. Κονομή και Χρ. Γρίμια κυκλοφορούσε το έργο αυτό που στις 1000 και πλέον σελίδες του περιλαμβάνει την ιστορία της Αρχ. Ελλ. Λογοτεχνίας ξεκινώντας από την αρχαϊκή περίοδο και φτάνοντας ως και τον 3ο αι. μ.Χ. Συντοπικό, περιεκτικό, απαραίτητο για όσους ασχολούνται –τόσο αρχαιολογικά όσο και επαγγελματικά– με την ελληνική λογοτεχνία, το βιβλίο αυτό είναι σταθμός. Στις σελίδες του ο αναγνώστης θα βρει τις πιο σύγχρονες θεωρίες και τις πολύ σπάνιες πληροφορίες για τα αρχαία λογοτεχνικά είδη. Πολύ χρήσιμη είναι και τα παραρτήματα που αφορούν: 1) βιογραφίες αρχαίων συγγραφέων και τη βιβλιογραφία των έργων τους, 2) τα μετρικά συστήματα της αρχαίας ελληνικής ποίησης, 3) ευρετήριο και 4) βιβλιογραφία.

«Κάστρα της Πελοποννήσου»

Εφη Καρποδίνη-Δημητριάδη

Εκδ. Adam, Αθήνα 1990

Κυκλοφορούσε πολυτέλεια τόμος με τίτλο «Κάστρα της Πελοποννήσου», ο πρώτος μιας σειράς ιστορικών εκδόσεων, που σκοπό έχουν να προβάλουν τα μνημεία και τον πολιτισμό της Ελλάδας από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας.

Τα κάστρα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και μας συνδέουν με τη Δυτική Ευρώπη. Στο βιβλίο παρουσιάζονται τα καλύτερα διατηρημένα και σημαντικότερα κάστρα της Πελοποννήσου. Τα κείμενα του βιβλίου έχουν γραφτεί

από την αρχαιολόγο Δρ. Ε. Καρποδίδη-Δημητριάδη, η οποία έχει ασχοληθεί επί χρόνια με το θέμα.

Το κάθε κάστρο παρουσιάζεται σε μια χωριστή ενότητα. Δίνεται συνοπτικά το ιστορικό της ίδρυσής του, γίνεται σύντομη περιγραφή του και παρατίθενται αποσπάσματα από ταξιδιωτικά και περιηγητές που το επισκεφθήκαν. Παράλληλα αναφέρονται και οι σημαντικότεροι μύθοι, θρύλοι και παραδόσεις που συνδέθηκαν μαζί του και επίзоουν ως τώρα. Η παρουσίαση συμπληρώνεται με την παράθεση αντιπροσωπευτικών χαρακτηρισμών, που συνοδεύονται από τα κείμενα των ταξιδιωτών που επισκεφθήκαν τα κάστρα και κατέγραψαν τις εντυπώσεις τους.

Τα σχέδια έγιναν από τον αρχιτέκτονα Ν. Λιανό και αποδίδουν τη μορφή που έχουν τα κάστρα σήμερα. Οι φωτογραφίες του βιβλίου είναι έργα των φωτογράφων Α. Ερβέρτ, Ν. Μριναΐδη και Μ. Φακίδη, οι οποίες αποχλούνται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια με τη φωτογραφική αποτύπωση μνημείων και περιοχών του Ελληνισμού. Δυστυχώς όλα τα κάστρα φωτογραφήθηκαν την ίδια περίοδο· έτσι υπάρχει μια μονοτονία στο φως και στο χρώμα.

«Σινά, οι θησαυροί της Μονής»

Συλλογική εργασία, εκδ. Κ. Μανάφης

Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1990

Σημαντικότερη έκδοση, όπως όλες της Εκδοτικής Αθηνών, επιτέρεται στον καθένα να γνωρίσει την ιστορία, το τοπίο και τους θησαυρούς της Μονής της Αγίας Αικατερίνης, που είναι ένα από τα σημαντικότερα μοναστήρια της Ορθόδοξης. Κτήτορες της Μονής υπήρξαν ο Ιουστινιανός και η Θεοδώρα (δύο αιώνες), και το Μοναστήρι έγινε τόπος προσκυνήματος. Εδώ και 14 αιώνες στη Μονή μαζεύονται έργα τέχνης, χειρόγραφα κλπ. Στις 400 φωτογραφίες του βιβλίου αντιπροσωπεύονται όλες οι μορφές της βυζαντινής τέχνης καθώς και της μετέπειτα αγγιστικής-φορκευτικής τέχνης. Η επίσημη του Κ. Μανάφης, καθηγητή της Βυζαντινής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, ενγύματα τη σωστή εκλογή των επισημών που συνεγράφησαν στο έργο αυτό.

«Βασίλειος Διγενής Ακρίτης και τα άσματα του Αρμούρη και του Γιού του Ανδρονίκου»
Επιμ. Στυλιανού Αλεξίου

Εκδ. Ερήμης, Αθήνα 1990

Η εργασία αυτή αποτελεί «σμπλήρωμα στις γνώσεις μας» για το βυζαντινό έπος και ειδικότερα για το έπος του Διγενή. Προτείνονται αποκαταστάσεις διαφόρων χωρίων με βάση τα δεδομένα της έρευνας του Στ. Αλεξίου. Επίσης συγκεντρώνονται και εξετάζονται διάφορες απόψεις σχετικές με το κείμενο του Διγενή.

Αρχαία κυπριακή τέχνη στο Μουσείο του Ιδρύματος Περιέδης – Κατάλογος έκθεσης

Επιμ. Βάσος Καραγιώργης,
Φρ. Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου,
Δημ. Μπακιρτζή, C. Elliott
Λάρνακα 1986

Στην έκθεση, που θα ανοίξει στις 22.4.91 (βλ. Εκθέσεις), θα μπορείτε να βρείτε τον κατάλογο στον οποίο παρουσιάζονται αναλυτικά 282 διαλεγμένα έργα Κυπριακής τέχνης, αντιπροσωπευτικά όλων των περιόδων—από την προϊστορική έως τους νεότερους χρόνους. Οι φωτογραφίες είναι πολύ καλής ποιότητας και η εκτύπωση προσεγμένη.

«Διδυμότειχο»

Στρατής Παπαδόπουλος
Εκδ. Δήμος Διδυμοτείου, 1990

Ας χαρτίσουμε από τη στήλη ετούτη τον οδηγό του Διδυμοτείου. Ιστορικός-αρχαιολογικός και λαογραφικός οδηγός, στις 152 του σελίδες περιέχει ό, τι μπορεί να ενδιαφέρει τον επισκέπτη. Επιπλέον, η πλούσια έγχρωμη εικονογράφηση βοηθά τον αναγνώστη στο να σχηματίσει κάποια εικόνα του χώρου. Τι θα λέγατε για μια εκδρομή το Πάσχα; Έχετε να δείτε σπήλαια, βυζαντινούς ναούς, κτίσματα της Τουρκοκρατίας, παραδοσιακή αρχιτεκτονική και τοπικά μουσεία! Όλα σε μίαν ατμόσφαιρα ονειρού, δίπλα στο ποτάμι... Μπράβο στο συγγραφέα και στο Δήμο για την πρωτοβουλία αυτή.

«Η κεραμική του χθες στα Κύθηρα και στην Κύθνο» Μπέττυ Ψαροπούλου

Εκδ. Μπ. Ψαροπούλου, Αθήνα 1990

«Η κεραμική του χθες στα Κύθηρα και στην Κύθνο», της Μπ. Ψ., κομίζει πολύ σοβαρή επίσημη μελέτη από την ερευνητρια στα δύο νησιά, χωρίζεται σε δύο τμήματα: το πρώτο μιλάει

για τα μυστικά της κεραμικής στα Κύθηρα, ενώ στο δεύτερο γίνεται διεξοδικός λόγος για την παραδοσιακή κεραμική της Κύθνου.

Το κεραμικό είναι μια τέχνη που ασκείται από αιώνες στον τόπο μας, με τα ίδια σχέδια έργα, που ελαχίστα έχουν αλλάξει, όπως δείχνει η έρευνα. Όλη η διαδικασία για την εξεύρεση του κατάλληλου χώματος, το βρέξιμό του, το τόσο εντυπωσιακό πλάσιμο από τα μαγικά χέρια του αγγειολάστη, το ψήσιμο στο καμίνι, η μεταφορά του έργου κλπ. γίνονται εύκολα και ευχάριστα προπτά στον αναγνώστη του βιβλίου.

«Αθλητισμός και Κοινωνία. Η πολιτική κοινωνιολογία της Κλασικής και Σύγχρονης εποχής»

Κωνσταντίνος Ηράντος
University Press Studio, Θεσσαλονίκη 1990.

Η πρωτοτυπία αυτού του νημάτιος έγκειται στο διαφορετικό τρόπο θέασης του αθλητισμού. Αυτός προσεγγίζεται ως μέρος του κοινωνικοπολιτικού γίνεσθαι κάθε εποχής· συνδέεται και σχετίζεται κάθε φορά με τις υπόλοιπες δραστηριότητες του πολιτισμού. Αυτός ο τρόπος προσέγγισης, στο χώρο της αθλητικής βιβλιογραφίας, είναι πρωτογενής, αφού αυτή έως τώρα αντιμετωπιζόταν τον αθλητισμό ξεκομμένο από τον πολιτισμό περίγυρό του. Αντίθετα, ο τρόπος προσέγγισης που υιοθετεί ο συγγραφέας φωτίζει αγνώστους πτυχές και ανακαλύπτει νέες σχέσεις του αθλητισμού. Ως εκ τούτου, απαιτεί κριτική διάθεση και στάση απέναντι σε κάθε κατεστημένη ερμηνεία. Έτσι, από τη μια αμφισβητεί, σε αρκετά σημεία, την ιστορία του κλασικού αθλητισμού όπως αυτή είναι έως τώρα γνωστή στον πολύ κόσμο. Πολλές από τις ερμηνείες που επικρατούν σήμερα αποδεικνύονται ανεπαρκείς ή στη χειρότερη περιπτώως λυθεμένες. Από την άλλη, αποκαλύπτει τις άθετες κοινωνικοπολιτικές παραμέτρους του σύγχρονου αθλητισμού. Τέτοιον και αντιπαραβολή του αθλητισμού της κλασικής και σημερινής εποχής ο συγγραφέας αναδεικνύει την αναγκαιότητα να υπάρχει και να εφαρμόζεται στον αθλητισμό η εναλλακτική πρόταση. Αυτή τοποθετείται στο πλαίσιο της μεταβιομηχανικής κοινωνίας. Τα χαρακτηριστικά της νέας κοινωνίας στο χώρο του αθλητισμού επιχειρεί να αποσπασήσει και να προσδιορίσει το βιβλίο του Κ. Ηράντου. Αυτό, εάν μεταφερθούν στον ευρύτερο πολιτικο-

αρχαιολογικά

κοινωνικό χώρο, διαπιστώνουμε πως στην ουσία αποτελούν το ιδεολογικό υπόβαθρο ενός νέου κινήματος, της οικολογίας. Τα νέα χαρακτηριστικά που πασχίζει να προσδώσει ο συγγραφέας στον αθλητισμό ταυτίζονται και ενθαρρύνονται πλήρως με τις διεκδικήσεις, τις επιταγές, τους οραματισμούς και τα ιδανικά της οικολογίας.

«Ζήτηματα βυζαντινού και εκκλησιαστικού δικαίου» Ιωάννης Κονιδάρης

Εκδ. Σάκουλα, Αθήνα 1990

Στον τόμο αυτόν συγκεντρώθηκαν και παρουσιάζονται 14 μελέτες που αναφέρονται σε «ζήματα βυζαντινού και εκκλησιαστικού δικαίου». Ο αναγνώστης μπορεί να βρει, μεταξύ άλλων, άρθρο με τίτλο «Τίνα περί χάριτος των εκκλησιαστικών ποινών», όπου οπότεν την εισαγωγή εκτίθενται τα χαρακτηριστικά που αποτελούν την ιδιομορφία του εκκλησιαστικού δικαίου. Ακόμα, «Γράμμα του Πατριάρχη Γρηγορίου του Γ', το 1446» (στα γερμανικά). Επίσης, «Μια παράφραση της Νεσρας Ι του Ηρακλείου σε ένα Μεταβυζαντινό νομοκανονικό χειρόγραφο» κ.α. Ορισμένες μελέτες είναι γραμμένες σε ξένη γλώσσα (γερμανικά), επειδή έχουν πρωτοδημοσιευτεί σε ξένα περιοδικά. Όλα τα άρθρα του βιβλίου τα χαρακτηρίζει η πρωτοτυπία και η επιστημονική αντιμετώπιση, που εκκράζονται όμως με τρόπο απλό και ευληπτό.

«Πολιτισμικές Μορφές»

«Κρατάει στα χέρια σας μια νέα προσθαβία. Προέρχεται από νέους ανθρώπους, φοιτητές. Από ένα πανεπιστήμιο περιφερειακό, των Ιωαννίνων, με χίλια δυο προβλήματα. Είμαστε μια ομάδα πρωτοβουλίας, που έχουμε ανάγκη να καταθέσουμε τη δική μας πρόταση για τον πολιτισμό. Η έκδοση του περιοδικού - εφημερίδας είναι η πρώτη μας ενέργεια».

Έκδοση που φιλοδοξεί να δώσει την ευκαιρία σε όλους -κυρίως σε φοιτητές- να ασχοληθούν με διάφορα πολιτιστικά θέματα.

Δεν θα σταματήσουμε εκεί. Η διοργάνωση σεμιναρίων, ποιητικών και μουσικών βραδιών, κινηματογραφικών αφιερωμάτων κ.α. θα είναι οι επόμενες ενέργειές μας. Θα μας βοηθήσουνε πολύ προβάλλοντας την προσπάθειά μας ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο εκτιμήσατε εσείς, Ευχαριστούμε».

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Το κείμενο αυτό συνόδευε το πρώτο φύλλο του περιοδικού - εφημερίδας «Πολιτισμικές Μορφές», του οποίου το περιεχόμενο δείχνει αξιόπαινη προσπάθεια και υψηλό επίπεδο των παραγόντων που μετέχουν στο έργο αυτό. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους τίτλους μερικών άρθρων:

Αρχαιολογία: «Προσεγγίσεις στην Παλαιολογία Ζωγραφική», Λαογραφία: «Παράδοση και συγχρονικότητα», Ιστορία: «Πνευματικές φυσιογνωμίες στα Γιάννινα την εποχή του Αλή Πασά», Μουσική: «Απόπειρα προσέγγισης στη Μουσική της κλασικής ελληνικής αρχαιότητας», κ.α. Σημειώνουμε επίσης ότι: «Το περιοδικό ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ στο πλαίσιο της επικαιριότητας του με το αναγνωστικό κοινό, αλλά και για την αναγκασιότητα του διαλόγου, δέχεται γρήγορα. Ελπίζουμε ότι θα έχουμε από το επόμενο τεύχος και εδωριστή στήλη αλληλογραφίας. Όσοι θέλουν μπορούν ν' απευθύνονται στη Διεύθυνση: ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΖΑΒΕΛΑ 15, 45221, για Σοφ. Κουτσιούρη, ΙΩΑΝΝΙΝΑ».

«Υπάτη», τεύχος 22-24

Περιοδική έκδοση του «Συνδέσμου Υπαταίων»,
Δεκέμβριος 1989-1990

Κυκλοφόρησε το διπλό τεύχος (22-24) της «Υπάτης» με ποικιλία, όπως πάντα, θέματα. Οι αναγνώστες μας σίγουρα θα βρουν ενδιαφέρον στα άρθρα: ΣΑΝΔΡΗ Κ., Μετέωρα και Υπάτη. ΠΑΝΤΟΥ Π., Οι επαρχίες Δομοκού και Φθιώτιδας. ΚΑΛΦΙΩΤΗ Σ., Μια επίσκεψη στη Μονή Αγιάθωνος. ΦΑΦΟΥΤΗ ΑΘ., Η εξέγερση της Μενδεντίτσας το 1668. ΜΑΝΤΑ ΧΡ Η λύση των Ιωαννίνων. ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΔΗΜ. Μουσική Παιδεία και Αγωγή. ΑΔΑΜΟΥ ΜΙΑΝΤΑΣ. Το ιερό του Ηρακλή στην Οίτη.

«Τομή 301»

Αρχαιολογικό περιοδικό, τ. 1
Περιοδική έκδοση μεταπτυχιακών φοιτητών και αποφοίτων του Αρχαιολογικού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ.

Επεσολογική Ιούλιος 1990

Αξιόλογο αρχαιολογικό περιοδικό που εκδίδεται από ομάδα μεταπτυχιακών φοιτητών και αποφοίτων του αρχαιολογικού τμήματος του ΑΠΘ. Το πρώτο τεύχος είναι αφιερωμένο σχεδόν ολοκληρωτικό στο πρόβλημα της αρχαιολογίας και της εκπαίδευσής της. Πε-

ριέχει άρθρα σχετικά με τη σημασία και τους στόχους της αρχαιολογικής επιστήμης στη σύγχρονη ζωή. Γίνονται αναφορές τόσο στη θέση που κατέχει η αρχαιολογική έρευνα σήμερα όσο και στη δυνατότητα που έχει το αρχαιολογικό αντικείμενο να πλησιάσει το πλατύ κοινό και να το οδηγήσει στην περιοχή του παρελθόντος.

«Dictionnaire par noms d'architectes des constructions élevées à Paris aux XIXe et XXe siècles»

M. Fleury

Εκδόσεις της Υπηρεσίας Ιστορικών Εργασιών της πόλης του Παρισιού, 1990

Κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος του έργου, πρότυπου και πρωτότυπου, με βρήση τεκμηρίων (φωτογραφίες και παλαιά χαρτικά) και με τοπωνυμικό ευρετήριο, ενώ περιέχει και το ιστορικό προστάθιων που συχνά κατέληξαν στη διαφύλαξη μέρους της πρόσφατης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της γαλλικής πρωτεύουσας. Το έργο είναι πολύτιμο όχι μόνο για την ιστορία της γαλλικής αρχιτεκτονικής αλλά και για την παρακολούθηση των πολεοδομικών εξελίξεων στο Παρίσι από την εποχή του Οσμάν μέχρι σήμερα. (147 σελίδες, τιμή 195 γαλλ. φρ.) B.K.A.

«Θρακικά Χρονικά» και «Ξάνθη, 1870-1940»

Κυκλοφόρησε ο 44ος τόμος των «Θρακικών Χρονικών», που εκδίδει ανελλιπώς κάθε χρόνο ο Ξεναύθιος λόγιος Στέφανος Ιωαννίδης. Με 112 σελίδες κειμένων, ο τόμος, μεγάλου σχήματος (δρχ. 2.500), καλύπτει φέτος με μελέτες κυρίως αρχαιολογίας, ιστορίας και πολεοδομίας.

Ταυτόχρονα, ο ίδιος συγγραφέας κυκλοφόρησε, σε δεύτερη έκδοση, το λειψύμα που είχε πρωτοκυκλοφορήσει το 1982, με φωτογραφικά τεκμήρια για την πόλη της Ξάνθης από την εποχή που αρχίζει η μεγάλη οικονομική ακμή της ως το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Τών τεκμηρίων προηγείται συντομότερη εισαγωγή, που υπογραμμίζει ιδιαίτερα, απειρητής, το γεγονός ότι άλλο το πολιτικό αυτό υλικό (αλλά και άλλο, αρχαϊκό, μέρος του οποίου πήραν μαζί του τα Βουλγαρικά στρατεύματα κατοχής και καμία ελληνική κυβέρνηση, μέχρι σήμερα, δεν έδειξε το παραμικρό ενδιαφέρον για τον επαναπροσισμό του) ακόμα δεν αποτέλεσε αντικείμενο κάποιας συνθετικής εργασίας. (Σελ. 174, τιμή 5000 δρχ. Παραγγέλλεις στο

συγγραφέα και εκδότη, Βύρωνος 7, Εσάν, τηλ. 0541-22081.)

B.K.D.

«Byzantine Monemvasia - The Sources»

Χάρη Καλλιγά

Εκδόσεις Ακρόνησος. Διάθεση: βιβλιοπωλείο της «Εστίας» - Ι. Δ. Κολάρου και Σιας

Από νεαρότατο εκδοτικό οίκο, με τυπική εδρα τη Μονεμβασία, κυκλοφόρησε, στο τέλος του 1990, η διατριβή της Χάρης Καλλιγά, αρχιτέκτονα, που έχει αφιερώσει μεγάλο μέρος της ζωής της στη μελέτη της Μονεμβασίας και σε έργα αναστηλώσεων - κατασκευών μέσα στο Κάστρο της. Με πρόλογο του καθηγητή Στίβεν Ράναμαν, το κείμενο, στο αγγλικό πρωτότυπο του, καλύπτει 300 σελίδες και περιέχει 32 φωτοστίγματα εικόνων, με φωτογραφίες, χάρτες, πίνακες και αντίγραφα εντύπων.

Το βιβλίο αναφέρεται στην ιστορία της Μονεμβασίας από την ίδρυσή της έως το 1640 και αποτελεί συλλογή ηγνών που διακρίνεται για την πληρότητά της: περνά στα «βαθιά νερά» της αποτίμησής της νησιότητάς τους, πράγμα το οποίο έχει αποτελέσει «σημείο αντιθέσεων» ως σήμερα, και προχωρεί σε λεπτομερειακή ανάλυσή τους. Στριάζεται σε εξαντλητική βιβλιογραφία για το θέμα, το οποίο προσεγγίζει τόσο, όσο, απ' ό,τι γνωρίζουμε, δεν έχει επιχειρηθεί ως τώρα, και σίγουρα θ' αποτελέσει ουσιαστική συμβολή για νύσση αλλά και συνέχεια της επιστημονικής συζήτησης για μια πολύ-φαινόμενο της βυζαντινής περιόδου, η οποία, έχοντας κρατήσει όσο ελαχίστους, πια, το ελλαδικό χώρο, γονιπεί και προσωπικότητα, δεν παύει να παραμένει αρκετά άγνωστη ως προς την ιστορία της. Ο ίδιος εκδοτικός οίκος ετοιμάζει, για το άμεσο μέλλον, έναν οδηγό της Μονεμβασίας, ένα βιβλίο με απόψεις της, από παλαιά χαρακτηριστικά και φωτογραφίες της περιόδου του 17ου ως τον 19ο αιώνα, καθώς και ένα τεύχος για... τα χταπόδια της Μονεμβασίας. Προβλέπεται, επίσης, ελληνική έκδοση των πηγών για τη βυζαντινή Μονεμβασία.

B.K.D.

«Στο σταυροδρόμι του Αργολικού»

Αδωνίς Κύρου

Α' τόμος, Αθήνα 1990

Γραμμένο από Honnhéte Homme, όπως θα έλεγαν οι Γάλλοι, τον γνωστό όψι-

μοσιογράφο Αδωνί Κύρου, με πάθος για την αρχαιολογία αλλά και την πολιτισμική μας κληρονομιά, το βιβλίο αυτό (263 σελ. και με δεκάδες εικόνες και χάρτες) διακρίνεται για το συνθετικό αποτέλεσμα του, που αντικείμενο έχει την περιοχή Ερμιονίδας - Υδρας - Σπέτσων. Πρόκειται για περιοχή για την οποία έχουν γραφεί κάποιες μονογραφίες και διάσπαρτα άρθρα, αλλά μέχρι σήμερα δεν είχε επιχειρηθεί μελέτη συνόλου, με βασανιστική διερεύνηση των πηγών, κυρίως ανασκαφικών και επιφανειακών ευρημάτων, με επιτόπου πολλαπλές επισκέψεις του συγγραφέα και δικές του φωτογραφίες, αλλά και με συνεχή επαφή του με τους υπεύθυνους ανασκαφών και ανασκαφικών ερευνών.

Νομίζω ότι ο Αδωνίς Κύρου δημιουργεί με το έργο του ένα κρικο συνεχές για τις εργασίες περιώπης του περασμένου αιώνα, όπως ενός Αντ. Μηλιαράκη και ενός Ιω. Κορηνιώτη. Ο τόμος που κυκλοφόρησε πραγματεύεται την περίοδο ως τη ρωμαϊκή εποχή. Ο επόμενος θα αναφέρεται στη βυζαντινή περίοδο. Για όσους καταγόμαστε από την Αργολίδα, το έργο αυτό φωτίζει πολύ χρήσιμα μια περιοχή που, ακόμα και σήμερα, εξακολουθεί να είναι «περιβιαρική» επαρχία του Νομού... Πέρα τις δηλωμένες προθέσεις αυτού, ευχόμαστε ο συγγραφέας να ολοκληρώσει το έργο του, προχωρώντας ως και τους νεότερους χρόνους (τιμή 4.000 δρχ.).

B.K.D.

«Ενάλια»

Τριμηνιαία έκδοση

του Ινστιτούτου Ενωλίων Αρχαιολογικών Ερευνών

«Πέρασε κιόλας ένας χρόνος από την πρώτη έκδοση των ΕΝΑΛΙΩΝ. Η ανταπόκριση που βρήκε το περιοδικό ήταν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ήταν ιδιαίτερα σημαντική, πράγμα που επιβεβαίωσε την ανάγκη ύπαρξης ενός εξειδικευμένου εντύπου στο χώρο της υποβρυχίας αρχαιολογίας. Παράλληλα αποκαταστάθηκε μία τακτική επαφή με τα μέλη μας, αφού τα ΕΝΑΛΙΑ έγιναν μία πηγή ενημέρωσης για τις δραστηριότητες του Ι.Ε.Ν.Α.Ε. αλλά και για το τί συμβαίνει στην Ελλάδα και στο εξωτερικό στο χώρο αυτό. Ακόμα το έντυπό μας είναι ένας χώρος προτός για επιστημονικές ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις. Δεν σταματήσαμε όμως εδώ. Για την καλύτερη ενημέρωση της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας και την προβολή του έργου μας στο εξωτερικό, προχωρήσαμε σε μία ειδική ετήσια έκδοση των ΕΝΑΛΙΩΝ στην αγγλική γλώσσα (ΕΝΑΛΙΑ Annual), με περιεχο-

μενο τα κυριότερα δημοσιεύσιμα άρθρα στα τεύχη των ΕΝΑΛΙΩΝ της προηγούμενης χρονιάς. Ακόμα, ετοιμάζουμε μία σειρά μονογραφιών, τα «ΕΝΑΛΙΑ Supplements», όπου θα δημοσιεύονται πρωτότυπα εκτενή άρθρα και μελέτες Ελλήνων και ξένων ειδικών πάνω στην υποβρυχία και ναυτική αρχαιολογία.

Στο χρόνο που πέρασε πολλά πράγματα άλλαξαν για το Ινστιτούτο. Η ερευνητική του δραστηριότητα αυστηροποιήθηκε και μηκέ στή βάση ενός μακροχρόνου και ουσιαστικού προγραμματισμού. Ο προπολιτισμικός του αυξήθηκε κατακόρυφα με τη χρηματοδότηση των ερευνών του, κυρίως από ιδιωτικούς φορείς. Ακόμα δέχτηκε προτάσεις και ήρθε σε στενή επαφή με ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, ιδρύματα και φορείς, με στόχο τη χρηματοδότηση και την ερευνητική συνεργασία και ανταλλαγή (...).

Στο τεύχος αυτό (τόμος II, τεύχος 1/2) διαβάζουμε:

Υποβρυχία έρευνα: Ναυάγιο Ακρωτηρίου Ιρίων, του Χαράλαμπου Πέννα. Χερσαία Αρχαιολογία: Η Πρωτοελλαδική Εύβοια και τα σημαντικότερα παραλιακά κέντρα της Εποχής του Χαλκού, της Ερής Σαπούνα - Σακελλαράκη. Τυπολογία αμφορέων: κεραμικοί αμφορείς, του Δημήτρη Κουκουμέλη. Υποβρυχία έρευνα: Το Αρχαίο ναυδίο στη νύσση Giglio της Ιταλίας, του Mensius Boulou.

Ναυτική παράδοση: Η αποκατάσταση της «Φανερωμένης», της Αλκιστήτης Κίου.

Αφιέρωμα: Peter Throckmorton, του Νίκου Τσούχλου.

Ένα άγνωστο κείμενο...

Στο σημείωμα αυτό θα ήθελα να παρουσιάσω ένα άρθρο του Κ. Τεκωνάκη που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Πλαμίστη» της Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης (τεύχος 9/10, 1989-90, Ηράκλειο).

Το κείμενο παρουσιάζει άγνωστο χειρόγραφο του Ομοίου Belli, λόγιου στη Vicenza της Ιταλίας, ο οποίος το 1591 έγραψε την «Descriptione geografica del'isola de Candia». Στην περιγραφή αυτή της Κρήτης, που βρέθηκε χειρόγραφο στο ιδιωτικό αρχείο της οικογένειας Grimani dai Servi (στο Κρατικό Αρχείο της Βενετίας), δίνονται σημαντικές πληροφορίες για το νησί: λεπτομερής γεωγραφική περιγραφή της Κρήτης, όπου καταγράφονται βουνά, λιμάνια, ποτάμια, κάτολοι και των αρχαίων πόλεων και ταυτίσεις - με τοπωνύμια της εποχής - που προήβαν από περιήγησή και έρευνα που Ο.Β. Ο Β. περιγράφει τις πόλεις

αρχαιολογικά

που εντόπισε και παραθέτει και δέκα επιγραφές. Το κείμενο αυτό αποτελεί θησαυρό για το σημερινό μελετητή, γιατί, εκτός από την καταγραφή, η περιγραφή είναι κριτική και οι αναφορές στην ιστορία της Κρήτης πολλές. Το άρθρο αυτό του Κ. Τσικνάκη μας «ανοίγει παράθυρα» στην ιστορία της Μεγαλονήσου.

Σ.Λ.

«La Grèce antique, archéologie d'une découverte»

Roland et Françoise Etienne
Découvertes, Gallimard, Paris 1990

Στις 180 σελίδες του το βιβλίο αυτό δίνει, με τρόπο συναρπαστικό, τις περιπέτειες της ελληνικής αρχαιολογίας, Γλαφυρό γράμμα, διαλεγμένη εικονογράφηση και διήγηση στο ρυθμό της εποχής: Γρήγορη, ζωντανή, πολυχρωμή!

Αρχίζει από τη Ρώμη, αυτή που «ανακάλυψε» τον ελληνικό πολιτισμό και τον αντήγαγε σε παράδειση. Αξιολογεί την προσφορά του Πausανίας, που κατέγραψε τα οία έδρα και άκουσε. Αναφέρει ότι ο Σπιν -Γάλλος γιατρός- τον 17ο αιώνα επισκέφθηκε τη Μ. Ασία και πρώτος χρησιμοποίησε τον όρο «αρχαιολογία» για τη μελέτη αρχαίων κειμένων, και καταλήγει, μετά από διαφορές σημαντικούς σταθμούς, στις τελευταίες δεκαετίες. Το βιβλίο αυτό πρέπει να διαβαστεί -και να μεταφραστεί στα ελληνικά- γιατί είναι υποδειγματικό στο είδος του: Θέτει ερωτήματα εξήμηνα και καιρία, δίνει απαντήσεις ουσίες όπου

υπάρχουν, δείχνει πώς και πόσο πρέπει να προβληματιζόμαστε!

«Η Αρχαιολογία στην Ελλάδα. Πραγματικότητες και Προοπτικές»

Αντώνης Ζώης
Πολύτυπο, Αθήνα 1990

Στο βιβλίο αυτό ο τ. καθηγητής της Αρχαιολογίας στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Ιωαννίνων αναλύει την κατάσταση των αρχαιολογικών πραγμάτων με τρόπο προσιτό και κατανοητό όχι μόνο στους ειδικούς αλλά και στο πλατύτερο κοινό που ενδιαφέρεται να γνωρίσει τη λειτουργία της επιστήμης της αρχαιολογίας στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα. Αρχαιολογική Υπηρεσία, Πανεπιστήμια, Ξένες Σχολές, Αρχαιολογικές Εταιρείες ασκούν, ο καθένας από τη δική του άποψη, αρχαιολογικό έργο, με αποτέλεσμα η Ελλάδα σήμερα να είναι ασαφής και εμετάβλητη.

Με κριτικό πνεύμα εκτίθενται οι δυσδιάκριτες αλλά ουσιαστικές ελλείψεις στην άσκηση της επιστήμης και διατυπώνονται πρακτικές λύσεις που ο συγγραφέας πιστεύει ότι θα οδηγήσουν την αρχαιολογία μακριά «από τη χρονίζουσα λειτουργική της κρίση και την πνευματική της αδράνεια».

Το έργο
της Αρχαιολογικής
Εταιρείας, 1989

Κυκλοφόρησε ο ετήσιος τόμος του έργου της Αρχαιολογικής Εταιρείας κατά το 1989, ο οποίος περιλαμβάνει σύντομες ειδήσεις σχετικά με τη δράση του Ιδρύματος, τις ανασκαφές και τις εργασίες συντήρησης και αναστή- με τη χρηματοδότηση της Εταιρείας. Πρόκειται για εκαιχρονισμένη έκδοση και καλαίσθητο τόμο (ο δεύτερος στη νέα σειρά), ο οποίος υποκαίει στο ανανεωτικό πνεύμα και τη διάθεση εκαιχρονισμού που εισχωρεί και αναζωογονεί τη γηραιά Αρχαιολογική Εταιρεία.

Ο τόμος μοιράστηκε μετά την έκθεση των πεπραγμένων στις 13 Μαΐου 1990. Από τις νέες δραστηριότητες της Εταιρείας θα πρέπει να αναφερθεί η θεσμοθέτηση και η λειτουργία της Σχολής της Ιστορίας της Τέχνης, η οποία από το Νοέμβριο του 1989 ξεκίνησε με κύριο μαθημάτων για το παγκόσμιο θέατρο και τη ζωγραφική του 20ού αιώνα. Επίσης η σειρά διαλέξεων από Έλληνες και ξένους επιστήμονες που έγιναν τον ίδιο χρόνο

Από τις δημοσιεύσεις της Εταιρείας θα πρέπει να αναφερθεί η καθέρωση του τριμηνιαίου ενημερωτικού δελτίου (ΕΔΑΕ) και η έκδοση του σε τακτά χρονικά διαστήματα, καθώς και τα βιβλία και περιοδικά που εκδόθηκαν με τη φροντίδα του Γραφείου Δημοσιεύματων. Ιδιαίτερη ημερία αξίζει ο «Κατάλογος Δημοσιευμάτων της Αρχαιολογικής Εταιρείας (1837-1989)», που είναι μια συνεισφορά στην ελληνική αρχαιολογική βιβλιογραφία.

Τέλος, θα θέλαμε να επισημόσουμε ορισμένες παρατηρήσεις από τον ομιλία του γεν. γραμματέα της Εταιρείας,

Δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτιμο της συνδρομής στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**, οδός Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ.

Επιθυμώ να εγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο - 4 τεύχη - από το τεύχος αριθμ.....
Συνδρομή: Εσωτερικού: Δρχ. 2.500 - Σωματείων, Συλλόγων 3.000 - Οργανισμών, Τραπεζών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 4.000 -
Μαθητών και Σπουδαστών 2.000 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομικής ή φοιτητικής ταυτότητας αντίστοιχα).
Εξωτερικού: Αεροπ. ταχυδρ. Ευρώπη, Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία \$25 - Σπουδαστών εξωτερικού \$20.

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επίταξη στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ**, Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ.

Επώνυμο .....
Όδός .....
Πόλη .....
Ημερομηνία .....
Όνομα .....
Αριθμός ..... Τηλ. ....
Ταχ. Κώδ. ....
Υπογραφή .....

αρχαιολογικά

καίριες για τη θέση των αρχαίων και των αρχαιολόγων στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα, που διευρύνουν τον ορίζοντα της σημασίας της επιστήμης στην κοινωνία και αγγίζουν το αληθινό νόημα της αρχαιολογίας:

«...Η πολιτική αστάθεια και η σύγχυση που επικράτησε καθρεφτίζεται στο θέμα των αρχαίων, όπου οι αρχές, δικαστικές, αστυνομικές, πολιτικές, αδιαφορούν για όσα παράνομα γίνονται, για τη βλάβη του τόπου και των μνημείων...»

... Θα θυμίσω μόνον πως ο φιλελληνισμός στηρίχτηκε στα μνημεία, πως για το Αιγαίο και τη Μακεδονία ζητήθηκε και ζητείται η βοήθεια και η συνηγορία των μνημείων και των αρχαιολόγων, πως το συνάλλαγμα που μας χρειάζεται μας το προσφέρουν πάλι τα μνημεία και πως ό,τι σώζεται σ' αυτό τον τόπο απείρηχο οφείλει στα μνημεία και στους Έλληνες αρχαιολόγους, οι οποίοι ήταν οι πρώτοι ακολούθι, και εξακολούθησαν να είναι, από ιδεαλισμό και όχι υπολογισμό.

... Εννοώ ότι όσοι δεν δέχονται τα μνημεία ως χρήσιμα και το έργο των αρχαιολόγων ως ωφέλιμο σε μη ζητούν τη βοήθεια τους όταν βρίσκονται σε αδιέξοδο. Ας προσπαθήσουν να ει- ναι τίμιοι».

Αξίотιμο κύριοι,

Ονομάζομαι Κώστας Πικουλος και κατοικώ στη Λέσβο. Έχω ένα μικρό παρτίνο να σας εκφράσω. Τα τεύχη σας αφορούν σε πολλά μέρη της Ελλάδας, ανάμεσα στα οποία δεν αναφέρεται καθόλου η Λέσβος.

Το απόμακρο αυτό και ακριτικό νησί, που ήταν η γενέτειρα της Σαπφούς, του Αλκαίου και του Θεοφράστου, έπαιξε σημαντικό ρόλο κατά την αρχαιότητα και ανέδειξε πολλές ιστορικές προσωπικότητες. Υπάρχουν άφθονα απομεινάρια του παρελθόντος τόσο μέσα στην πρωτεύουσα του νησιού, τη Μυτιλήνη, όσο και στα έξω χωριά και σε διάφορες τοποθεσίες. Όμως συστηματικές ανασκαφές δεν έχουν γίνει.

Θα σας εκθέσω την κατάσταση που επικρατεί εδώ. Οι τοπικές αρχές, και γενικότερα το κράτος, αδιαφορούν για την προστασία των αρχαιολογικών χώρων. Ένα παράδειγμα: Έξω από το χωριό Λουτρά υπάρχει μια βασιλική μέσα σε άραχτα χωράφι όπου μπαίνουν ζώα που βοσκούν. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι ψηφίδες των δαπέδων να καταστρέφονται όχι μόνο από τη φθορά του χρόνου αλλά και από τις ενέργειες ανθρώπων και ζώων. Δεν υπάρχει λοιπόν για τα αρχαία μας ούτε η απαραίτητη προστασία. Ανεύθυνι πολίτες και αρχαιοκάπηλοι δρουν ανενόχλητοι, αφού οι φυλάκες δεν ξέρουν τί πρέπει να φυλάξουν. Επίσης, το κράτος είχε υποσχεθεί την ανακαίνιση των φρουρίων της Μυτιλήνης, του Σιγρίου και της Μηθύμνης καθώς και του αρχαίου θεάτρου. Παρ' όλα αυτά, εμείνε μόνο η υπόσχεση που δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί, γιατί το κράτος βρίσκεται σε οικο-

νομική κρίση και η ανέγερση του Μουσείου προχωρεί με πολύ αργό ρυθμό. Μουσείο στην πόλη μας δεν υπάρχει, αλλά ο τίτλος του διατηρείται «τυπικά στα χαρτιά». Ευρήματα φυλάσσονται στο κτήριο όπου στεγαζόταν παλιά το Υπουργείο Αιγαίου. Εκεί υπάρχει μια πινακίδα με την επιγραφή «Κλειστό λόγω μεταφοράς του Υπουργείου Αιγαίου». Έτσι οι επισκέπτες μένουν έξω από τα κάγκελα και βλέπουν μερικά ευρήματα τα οποία έχουν εκτεθεί στην αυλή του «Μουσείου». Επίσης πολλά λείψανα της αρχαίας πόλης που βρέθηκαν τυχαία «θυσιάστηκαν για χάρη της προεκτάσεως της πόλης», γιατί η σύγχρονη πόλη της Μυτιλήνης είναι χτισμένη πάνω στην αρχαία.

Είναι ένα συνηθισμένο φαινόμενο, το οποίο παρατηρείται σε πολλά μέρη της Ελλάδας (...).

Τα ευρήματα που βρέθηκαν στη Λέσβο κατά την περίοδο 1988-90 είναι άφθονα και πολύ σημαντικά.

Αν ιδρυθεί επίτελους μουσείο στην πόλη μας, θα αποτέλει πόλο έλξης για Έλληνες και ξένους επισκέπτες. Παρακαλώ, αν μπορείτε, κάνετε μία μικρή έκκληση στις Τοπικές Αρχές και στο Ελληνικό Κράτος, μήπως έμπνησете το ενδιαφέρον των αρμοδίων για τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους της Λέσβου.

Ελπίζω σε επόμενο σας τεύχος να δώσετε στους αναγνώστες σας κάποιο υλικό πληροφόρησης για το παρελθόν αυτού του νησιού και για τους αρχαιολογικούς χώρους του.

Με σεβασμό
Κώστας Πικουλος

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Μυτιλήνη 4 Ιανουαρίου 1991

Προς το περιοδικό «Αρχαιολογία»

subscription

To be mailed completed and accompanied by the remittance value to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Magazine, 3, Chr. Lada str., 102 37 Athens, GREECE.

I would like to subscribe to your publication for 1 year - 4 issues, - from issue No.....

Subscription price: Greece \$18, Organizations \$28, Europe, USA, Canada, Australia \$25 - Students \$20.

Payment: money order of bank manager's check to **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Magazine, 3, Chr. Lada str., 102 37 Athens, GREECE.

Surname..... Name.....
Street-No..... City.....
Country..... Mail-code.....
Date..... Signature.....